

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

SOUČASNÁ MYSLIVECKÁ MLUVA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Michaela Zahrádková

Specializace v pedagogice, Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Chýlová, Ph.D.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 13. dubna 2015

.....

Touto cestou bych ráda poděkovala PaedDr. Heleně Chýlové, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce, podnětné rady a připomínky. Také bych chtěla poděkovat Mysliveckému sdružení SVAT Dobruška, Mysliveckému sdružení Velký Bor a Mysliveckému sdružení BUDOČEP Budětice za spolupráci.

OBSAH

ÚVOD.....	7
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 CÍLE A METODY PRÁCE.....	8
2 NÁRODNÍ JAZYK A JEHO STRATIFIKACE.....	9
3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	14
3.1 VYMEZENÍ POJMU SOCIOLEKT.....	14
3.2 VYMEZENÍ POJMU SLANG.....	15
3.2.1 SLANG V MYSLIVECKÉ LITERATUŘE.....	16
3.3 VYMEZENÍ POJMU PROFESNÍ MLUVA.....	17
3.4 VYMEZENÍ POJMU ARGOT.....	18
4 ZPŮSOBY TVOŘENÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ.....	21
5 CHARAKTERISTIKA MYSLIVECKÉHO PROSTŘEDÍ A UŽIVATELŮ MYSLIVECKÉ MLUVY.....	25
5.1 MYSLIVOST, HISTORICKÝ VÝVOJ, HIERARCHIE.....	25
5.2 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY, MYSLIVECKÉ HOSPODAŘENÍ.....	25
5.3 MYSLIVCI – UŽIVATELÉ MYSLIVECKÉ MLUVY.....	26
5.4 MYSLIVECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ.....	27
5.5 MYSLIVECKÉ ODÍVÁNÍ A ZBRANĚ.....	27
5.6 MYSLIVEČTÍ PSI A SOKOLNICTVÍ.....	28
5.7 MYSLIVECKÉ SPOLEČENSKÉ DĚNÍ.....	28
PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
6 SBĚR MATERIÁLU.....	30
7 SÉMANTICKY VYMEZENÉ SKUPINY V MYSLIVECKÉ MLUVĚ.....	31
8 SLOVNÍČEK MYSLIVECKÝCH VÝRAZŮ.....	45
8.1 POPIS STAVBY HESLA.....	45

ZÁVĚR.....	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
PŘÍLOHY.....	67
RESUMÉ.....	78

ÚVOD

Myslivost je bohužel stále veřejností vnímána jako něco negativního, zejména kvůli lovu a zabíjení zvířat. Ostatní aktivity jako např. příkrmování zvěře a ochrana přírody zůstávají v pozadí. Pro někoho však myslivost představuje celoživotní profesi, v nejlepším případě příjemné spojení profese a koníčka.

Tématem mé bakalářské práce je současná myslivecká mluva. Vybrala jsem si ho proto, že mám k myslivosti velmi kladný vztah. Nejsem sice členkou žádného mysliveckého sdružení, ale vím, že myslivost není jen lovení zvěře, naopak. Za myslivostí se skrývá také mnoho práce, péče o zvěř i přírodu, ale to už ostatní lidé nevidí nebo vidět nechtějí. Být myslivcem znamená přijmout určitý životní styl, se kterým souvisí specifické oblékání, zvyky i již zmíněná mluva.

Doufám, že má práce přiměje některé skeptiky, aby přehodnotili svůj názor na „muže v zeleném“ a uvědomili si, že být myslivcem je vlastně krásná věc.

TEORETICKÁ ČÁST

1 CÍLE A METODY PRÁCE

Cílem této práce je zmapovat nejen myslivecké prostředí, které užívá mysliveckou mluvu, ale také postihnout současný stav myslivecké mluvy v češtině. Pokusím se také porovnat myslivecké výrazy v odborné lingvistické i myslivecké literatuře s vlastním sběrem těchto výrazů. Pro získání zkoumaného materiálu jsem tedy využila především metodu excerpce (dotazníková metoda) a metodu poslechovou.¹ Excerpovány byly odborná lingvistická literatura, myslivecká literatura, myslivecké časopisy, dokumenty v elektronické podobě a již výše zmíněné dotazníky.

Vlastní sběr výrazů se uskutečnil díky členům tří mysliveckých sdružení, kteří byli ochotni mi věnovat svůj čas a souhlasili s vyplněním dotazníků. Při této příležitosti jsem zároveň využila poslechové metody „v terénu“.²

Na začátku jsem si stanovila dvě hypotézy, které budou v kapitole 6 podloženy či vyvráceny:

Ačkoliv se v mysliveckém prostředí pohybují také ženy, je myslivost stále vnímána jako především mužská záležitost.

Jelikož znalost myslivecké mluvy patří k myslivecké tradici (a je zároveň součástí zkoušky z myslivosti), ovládá každý myslivec mysliveckou mluvu více či méně dobře.

---

¹ SUK, Jaroslav. *O sbírání a studiu slangu v praxi*. In: *Současný český jazyk*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1992, s. 80. ISBN 80-7066-631-5.

² SUK; Tamtéž, s. 79.

2 NÁRODNÍ JAZYK A JEHO STRATIFIKACE

Lingvistická odborná literatura uvádí různá pojetí stratifikace (rozvrstvení) českého národního jazyka.

Encyklopedický slovník češtiny vysvětluje termín *národní jazyk* jako *všechny regionální, sociální a funkční podoby jazyka, jež slouží příslušníkům národa k pokrytí komunikačních potřeb, a to v pohledu synchronním i diachronním; zvláštní postavení mezi nimi má spisovný jazyk, jenž má mj. i funkci národně – reprezentativní.*³ Na termín *národní jazyk* navazuje *český národní jazyk*. Podle *Encyklopedického slovníku češtiny* se jedná o jazyk domácích obyvatel historických zemí Čech, Moravy a české části Slezska, ale také Čechů, kteří žijí v zahraničí.⁴

Jak již bylo zmíněno, v problematice stratifikace českého národního jazyka dosud panuje nejednotnost. Existuje několik modelů, které ji snaží vymezit. V následujícím textu představím názory několika významných lingvistů.

Marie Čechová ve svém díle *Čeština, řeč a jazyk* uvádí, že nejprestižnějším útvarem českého národního jazyka je *spisovný jazyk* a je určen pro oficiální veřejnou komunikaci. Spisovný jazyk je dále rozdělen na tři vrstvy: *hovorovou, neutrální a knižní*. *Obecná čeština* je nejběžnější útvar sloužící k běžnému dorozumívání, na západě naší republiky tvoří základ *běžné mluvy*. Na východě tvoří běžnou mluvu *dialekty* (nářečí) a *interdialekty* (nadržáče) moravské a slezské, ovšem i do tamějších metropolí (např. Brno) proniká obecná čeština. Čechová dále zmiňuje útvary *slang* (mluva členů zájmových organizací), *argot* (mluva městských okrajových sociálních skupin) a *profesní mluvu* (mluva odborníků). Vztahy všech těchto forem vytvářejí mnohdy nepřehlednou jazykovou situaci.⁵ Za strukturální útvary (s ucelenými systémy prostředků všech jazykových rovin) považuje Čechová spisovný jazyk, dialekty, interdialekty a obecnou češtinu. Naproti tomu nestrukturálními útvary nazývá slang, argot a profesní mluvu (pouze lexikální a frazeologická, popř. slovtvorná specifika; přebírají od strukturálních gramatiku).

Jazyk je složitý organismus, diferencovaný vertikálně i horizontálně.⁶ Za vertikální členění označuje Čechová diferenciaci sociální a funkční, za horizontální pak diferenciaci územní. Tyto diferenciaci se vzájemně mnohdy kříží, vrství se na sebe.

³ KARLÍK, Petr a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 192

⁴ KARLÍK; Tamtéž.

⁵ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 25.

⁶ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 59.

Diferenciace vertikální se pro lepší orientaci označuje jako *stratifikace* (rozvrstvení), výraz *diferenciace* označuje horizontální.

Územní diferenciace však není tak silná v porovnání s ostatními jazyky (např. němčinou, ale i slovenštinou). Relativně stálé jsou dialekty (nářečí) na Moravě; všechny tyto dialekty jsou zároveň i interdialekty (nadráčečí), protože obsahují řadu menších nářečí, která už však některé své odlišnosti ztratila.⁷

Méně už jsou nářečí zachována v Čechách, dnes se užívá převážně obecná čeština, protože se tato nářečí sjednotila. Všechna tato nářečí mají svou normu (souhrn prostředků považovaných jejich nositeli za závazný), ovšem spisovný jazyk má normu kodifikovanou (zachycenou ve slovnících – lexikální norma, v mluvnicích – gramatická norma, v pravidlech českého pravopisu – pravopisná norma, v pravidlech české výslovnosti – výslovnostní norma).

V řečové praxi se ovšem jednotlivé prostředky kombinují, útvary v sebe přecházejí. Ke směřování obecné češtiny, interdialektů a spisovného jazyka často dochází ve městech v tzv. *městské mluvě*. Termínem *běžná mluva* se označuje mluva realizovaná smíšenými prvky různých útvarů. Většina českých rodilých mluvčích užívá vedle běžné mluvy i spisovnou češtinu.

Čechová dále charakterizuje již zmíněnou sociální diferenciaci.⁸ Na jejím základě se vydělují poloútvary slang, profesní mluva a argot (mají vlastní slovník, nikoliv však gramatiku).

Model stratifikace českého národního jazyka podle **Evy Minářové** představuje dělení na funkční styly: prostěsdělovací (hovorový, běžnědorozumivací), odborný, řečnický, publicistický a administrativní, přičemž lze vymezovat i jiné styly (učební, reklamní apod.)⁹ Do prostěsdělovacího stylu Minářová zařazuje běžně mluvený jazyk spolu s obecnou češtinou a dialekty. Jeho základním rysem je mluvenost. Odborný styl je představován knižní (archaickou) částí jazyka, přejatými slovy a odbornými termíny. Administrativní styl je charakterizován odbornou terminologií a spisovností. Publicistický styl by měl být primárně spisovný. U řečnického stylu je zdůrazňována návaznost na styl odborný a publicistický.

---

⁷ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 2000, s. 25.

⁸ ČECHOVÁ; Tamtéž, s. 26.

⁹ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008, s. 97.

prezentována jako *nepisovný útvar interdialektické povahy na úrovni interdialektu středomoravského, východomoravského atd.* (vymezuje svou normu ve vztahu k teritoriu Čech oproti Moravě a Slezsku) nebo *nepisovný útvar s širší platností stojící v blízkosti spisovného jazyka, na jehož normu má prokazatelný vliv, a vymezuje normu ve vztahu k češtině jako národního jazyka Čechů, Moravanů a Slezanů.*¹² Obecná čeština se vyznačuje rysy mluvnosti a spontánnosti komunikace, některé výrazy dříve obecné jsou dnes neutrálně spisovné. Také se liší v rovině foneticko-fonologické a tvaroslovné. Do nestrukturních útvarů se většinou řadí běžná mluva, slang, argot a profesní mluva. Běžnou mluvu, nebo také běžně mluvený jazyk, lze charakterizovat jako podobu národního jazyka v běžné denní komunikaci (ve velkých městech lze užít termín městská mluva). Běžná mluva je totožná s některým z existujících útvarů nebo je směsí prvků různých útvarů. Je regionálně proměnlivá, lze ji vymezit jen negativně (co do normy nepatří). Nestrukturní útvary se využívají v komunikaci sociálních skupin a nejsou vázané na jeden region.

Krčmová zmiňuje, mimo lingvistického hlediska, další možné hledisko, a to sociolingvistické. Toto hledisko rozlišovalo spisovný jazyk od tradičních teritoriálních dialektů (ty se předávají určité skupině vymezené teritoriálně nebo sociálně). Toto rozlišení už však nevyhovuje současnosti kvůli velké mobilitě obyvatel, jejich společenským i teritoriálním přesunům. Z hlediska sociolingvistického lze operovat s pojmem prestižnost útvaru. Prestižní je spisovná čeština (texty oficiální povahy), jistou prestiž má i obecná čeština (je užita v celospolečenských mluvených projevech s vysokou kontaktovostí), naopak nejnižší prestiž mají teritoriální dialekty (jsou spontánně užívány už jen těmi nejstaršími, mladší generace je užívá jen v některých situacích). Úcta k dialektu se vytrácí.

U stratifikace národního jazyka je také podstatné odlišení útvarů na základě obvyklého způsobu realizace. Takto je můžeme rozdělit na útvary jen psané (knižní povaha spisovného jazyka, lze jen předčítat), primárně psané (neutrální spisovný jazyk), mluvené i psané (spisovný jazyk užitý ve veřejných mluvených projevech), primárně mluvené a sekundárně (v některých typech komunikace) i psané (neinterdialektická obecná čeština) a útvary mluvené (psány příležitostně v soukromé komunikaci nebo s výrazným poetizačním záměrem). Toto rozlišení vyhovuje v případě, pokud se sleduje

---

¹² KRČMOVÁ, Marie. *Stratifikace současné češtiny* [online]. Ústav jazykovědy, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2003 [cit. 6.3. 2015]. Dostupné z: <http://phil.muni.cz/stylistika/studie/stratifikace.doc>

způsob, jakým se do prestižního spisovného útvaru dostávají inovace. Ty se rodí v mluvené neveřejné komunikaci, poté je přijme některá sociální skupina, od ní se šíří nebo přímo pronikají do celospolečenské komunikace a konečně odtud můžou vstoupit do spisovné normy.

Na závěr Krčmová podotýká, že dříve byla situace problematiky stratifikace českého národního jazyka méně složitá – celospolečenskou platnost měly jen projevy psané. Nyní se díky televizi obecná čeština dostává do popředí v tak velké míře, že zejména pražští lingvisté uvažují o její pozici tzv. „druhého standardu“, tj. jakési mluvené spisovné řeči.

3 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Abych se mohla detailněji věnovat tématu své práce, tj. *myslivecké mluvě*, považuji za důležité si hned na začátku definovat pojmy *sociolekt*, *slang*, *profesní mluva* a *argot*. Podle Marie Čechové někdy totiž dochází k nadřazení slangu nad ostatní termíny, někdy tyto termíny mohou dokonce splývat.¹³

3.1 VYMEZENÍ POJMU SOCIOLEKT

Marie Čechová definuje sociolekty (či poloútvary) jako formy, které nemají úplnou jazykovou strukturu a postrádají tak vlastní gramatiku. Zařazuje do nich slang, argot a profesní mluvu. Tyto tři sociolekty patří (až na cílené či necílené odchylky) do sféry projevů mluvených. Mluvenost je tedy jejich základním rysem.¹⁴

Jaroslav Hubáček zjednodušeně hovoří o pozvolném ústupu útvarů národního jazyka, které se nazývají dialekty, a o stále sílících a rozvíjených útvarech, které lze označit jako sociolekty. Dialekty jsou chápány jako jazykové útvary strukturní (mají svou vlastní gramatiku), zatímco sociolekty (profesní mluva, slang, argot) jsou prezentovány pouze specifickými vrstvami slovní zásoby národního jazyka (realizují se pouze na mluvnické bázi jazyka).¹⁵ Na rozdíl od tradičních dialektů lze sociolekty označit za progresivní útvary národního jazyka. Jsou stále dotvářené a podstatně se podílejí na rozvoji slovní zásoby. Podle Hubáčka se sociolektům dostává od odborníků velké pozornosti, ale stále je mnoho materiálu nezpracováno, protože vznikají stále nové oblasti zkoumání, např. nové sportovní disciplíny, nebo naopak některé oblasti již zanikly nebo zanikají (např. profese provaznictví či proutkářství).¹⁶

Slovenský lingvista Pavol Odaloš zastává podobný názor jako Jaroslav Hubáček. Sociolekt je podle něj útvar s primární lexikální rovinou a s postupně se sekundárně rozvíjejícími dalšími jazykovými rovinami.¹⁷

Na problematiku sociolektů reaguje také Jan Hugo. Ve svém díle *Slovník nespisovné češtiny* uvádí, že sociolekty jsou významnou součástí nespisovné češtiny a řadí do nich

---

¹³ ČECHOVÁ, Marie. *Slang a styl*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008, s. 8

¹⁴ ČECHOVÁ; Tamtéž.

¹⁵ HUBÁČEK, Jaroslav. *K současnému stavu zkoumání sociolektů*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008, s. 4.

¹⁶ HUBÁČEK; Tamtéž, s. 5-6.

¹⁷ ODALOŠ, Pavol. *Futbal versus sociolekt*. In: Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15.-16. září 1998. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1998, s. 60.

argot, slang, profesní mluvu a žargon.¹⁸ Podle Huga je sociolekt jazyk určité sociální skupiny a od národního jazyka se liší převážně slovní zásobou.

3.2 VYMEZENÍ POJMU SLANG

Jaroslav Hubáček ve svém díle *O českých slanzích* definuje obecně slang takto: *Slangem se rozumí soubor jistých speciálních názvů a obrátů, kterých se užívá v běžném styku mezi členy pracovního nebo zájmového společenství kromě příslušné terminologie. Tyto speciální názvy a obraty, jimž se obecně říká slangové názvy (slangové výrazy, slangová pojmenování), vznikají z důvodů věcných i expresivních a na rozdíl od běžného výraziva se ve společenském styku mimo dané společenské prostředí (často vázané i na specifické prostředí) neuplatňují vůbec, nebo jen velmi omezeně.*¹⁹

Podobně se k slangu vyjadřuje také *Encyklopedický slovník češtiny*. Slang je *svébytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné nebo hovorové vrstvy speciálních pojmenování (jednoslovných i frazémů), realizované v běžném, nejčastěji polooficiálním a neoficiálním jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či zájmové sféře.*²⁰

Encyklopedický slovník češtiny také rozlišuje slang v užším a širším smyslu. Slang v užším smyslu definuje jako *nespisovné názvy příznakové citově, expresivně*. U těchto názvů lze postřehnout velmi výraznou potřebu zvýraznit výjimečnost prostředí i aktivitu mluvčího i jeho osobního vztahu k nim.²¹ Vyznačuje se častými synonymními řadami. Jako příklad uvádí železničářské názvy lokomotiv *bobina*, *čmelák* či studentské výrazy označující neúspěch při zkoušce – *rupnout*, *vybouchnout*, *dostat padáka*.

Naproti tomu širší pojetí slangu zahrnuje jak specifický dorozumivací útvar příslušníků určité profese (mluva profesní), tak mluvu uzavřených skupin se stejným zájmem.²² Zastánci užšího pojetí ovšem argumentují tím, že mezi profesní mluvou a mluvou zájmových skupin je velký rozdíl. Václav Křístek uvádí, že *profesní mluva je především charakterizována souborem technických termínů a formulí určitého povolání, její specifické výrazivo je motivováno věcnou pojmenovací potřebou atd. Mluva*

¹⁸ HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009, s.11.

¹⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 9.

²⁰ KARLÍK, Petr a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 404.

²¹ KARLÍK; Tamtéž, s. 405.

²² KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost* [online]. 1973, **34**(1) [cit. 11.3. 2015]. ISSN 0037-7031. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>

*zájmových skupin (např. vojenská, studentská) se vyznačuje bohatou synonymikou, motivovanou nikoli věcnou pojmenovací potřebou, nýbrž zvláštním, zpravidla citovým vztahem k jevům skutečnosti, úsilím o stále nové pojmenování jevů, které již své označení mají, touhou členů těchto společenství vyjadřovat se stále nově, vtipně, využívat k tomu cíli nových a stále smělejších metafor atd.*²³

Zastánci širšího pojetí slangu se snaží hledat společné znaky těchto dvou sociolektů. Podle Křístka je toto pojetí stále častější.

Z výše uvedených definic je patrné, že slang je vázán ke skupině lidí, které spojuje nějaký společný zájem. Uživatele mysliveckého slangu tedy spojuje myslivost. Konkrétně k mysliveckému slangu se vyjádřil Jaroslav Hubáček: *Myslivecký slang je nespisovná vrstva výraziva užívaného myslivci a vázaného na činnost zvanou myslivost. Myslivostí se rozumí chov a ochrana zvířete pro její možné lovecké využití.*²⁴ Hubáček dále zmiňuje, že myslivecký slang má oproti ostatním slangům výjimečné postavení díky své stabilizovanosti a exkluzivnosti. Stabilizovanost je výsledkem velkého stáří a dlouhého vývoje, exkluzivnost vyplývá z averze vůči hrubým výrazům a ze snahy o jazykové vyjádření zjemňující někdy drsné skutečnosti, které s lovem souvisejí.²⁵

3.2.1 SLANG V MYSLIVECKÉ LITERATUŘE

A jak na myslivecký slang pohlíží myslivecká literatura? Ta na rozdíl od jazykovědné literatury pracuje s termínem myslivecká mluva, protože pojem myslivecký slang pro ni není přijatelný. Josef Žalman ve svém díle *Základy myslivosti* z roku 1947 uvádí, že *nechce-li si lovec v myslivecké společnosti zadati, musí znáti alespoň to nejhlavnější z myslivecké mluvy, jejíž užívání patří k staré myslivecké tradici.*²⁶

Důležitost myslivecké mluvy zdůrazňuje také novější publikace *Myslivost*. Konkrétně se k myslivecké mluvě vyjadřuje takto: *K tradičním zvyklostem patří i myslivecká mluva, které myslivci mají používat při odborných mysliveckých rozhovorech a vůbec při myslivecké činnosti. Přitom se mají vyvarovat zkomolenin, výrazů nečeských a vulgárních.*²⁷

²³ KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost* [online]. 1973, **34**(1) [cit. 11.3. 2015]. ISSN 0037-7031. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>

²⁴ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 77.

²⁵ HUBÁČEK; Tamtéž..

²⁶ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Zář, 1947, s. 14.

²⁷ MOTTL, Stanislav a kol. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966, s. 21.

Avšak laická veřejnost se někdy mylně domnívá, že myslivecký slang je totéž co myslivecká mluva. Není tomu tak, myslivecká mluva totiž zahrnuje jak výrazy slangové, tak výrazy spisovné. Je tedy nadřazeným pojmem pro slang. Např. výraz *slechy* je podle *Slovníku spisovného jazyka českého* spisovný a označuje uši zvěře a loveckých psů.²⁸ Naproti tomu např. výraz *svírák* (tlama spárkaté zvěře) je součástí mysliveckého slangu. Uvádí ho tak např. Hubáček v *Malém slovníku českých slangů*.²⁹

Jak již bylo zmíněno výše, pro myslivce je myslivecká mluva velmi důležitá. Její znalost je znakem myslivcovy odborné vyspělosti. Jejím užíváním dává myslivec najevo, že ctí myslivecké zvyky a tradice.

Myslivecká mluva patří k těm nejstarším mysliveckým zvykům a tradicím, začala se vytvářet již v době předhusitské, avšak její výrazná diferenciaci nastala až v 16. století.³⁰ Na její současné podobě má zásluhu mnoho mysliveckých autorů, např. František Špatný, Josef Václav Nezmar, Antonín Dyk, Karel Šiman, Josef Žalman, Jaromír Kovařík, Ctirad Rakušan a jiní. Všichni tito autoři se pokusili sestavit slovníky myslivecké mluvy, ovšem úkol to byl nelehký, vždyť myslivecká mluva zachycuje mnoho stovek výrazů.³¹ Některé výrazy zanikly, místo nich se objevily nové.

Vůbec první monografií zabývající se mysliveckou mluvou byla *Mluva myslivecká* od Františka Špatného z roku 1868. Špatného následovalo mnoho autorů (J. V. Rozmara, Jiří Sekera a jiní). Zatím posledními příručkami myslivecké mluvy jsou *Myslivercká mluva* (1995, 1999) a *Slovník myslivercké mluvy* (2001) od Jaromíra Kovaříka a Ctirada Rakušana.³²

3.3 VYMEZENÍ POJMU PROFESNÍ MLUVA

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, někteří chápou slang a profesní mluvu jako jeden celek, respektive hledají společné prvky obou těchto útvarů. Přesto je důležité

²⁸ Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v.v.i. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. SSČ AV ČR, v.v.i. ©2011. [Cit. 25.3.2015]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>.

²⁹ HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, s. 154. ISBN: 48-010-88.

³⁰ VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivercké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973, s. 18. ISBN 07-002-73.

³¹ TRIPES, Oldřich. Myslivercká mluva. *Mysliverost* [online]. 2007, **55**(3) [cit. 23.3. 2015]. ISSN 0323-214X. Dostupné z: <http://www.mysliverost.cz/Casopis-Mysliverost/Mysliverost/2007/Brezen---2007/Dodrzejme-myslivercke-tradice---Myslivercka-mluva>

³² KOVAŘÍK, Jaromír. Z dějin našeho mysliverckého písemnictví. *Mysliverost* [online]. **56**(2). ISSN 0323-214X. Dostupné z: <http://mysliverost.cz/Casopis-Mysliverost/Myslivercke-zabavy/2008/Myslivercke-zabavy-02---2008/Z-dejin-naseho-mysliverckeho-pisemnictvi>

si ujasnit, co k profesní mluvě říká odborná literatura, protože někteří lingvisté nesouhlasí s tím, aby se pojmy slang a profesní mluva slučovaly.

Všechny známé definice profesní mluvy se shodují v tom, že se jedná o nespisovnou mluvu, která je specifická pro lidi vykonávající stejnou profesi, řemeslo, zaměstnání. Miloslav Vondráček uvádí spojitost mezi slangem a profesní mluvou, a tou je příslušnost k nespisovnému útvaru jazyka. Profesní mluvě však chybí sociálně integrační a strukturační potenciál. Musí být zároveň významově precizní i výrazově úsporná.³³ Také se vyznačuje malou synonymností.

Tyto termíny od sebe odděluje také Petr Peňáz. Uvádí, že *profesní mluva je užívání termínů a terminologických spojení vázaných na určité pracovní nebo služební prostředí, jejichž účelem je zekonomičtit vyjadřování*.³⁴ Naproti tomu slang představuje soubor lexikálních a frazeologických prostředků, které nemají povahu termínů. Tyto prostředky jsou součástí jazykové hry, kterou mluvčí v určitém sociálním prostředí ozvláštňuje a specifikuje svůj vztah k vyjadřované skutečnosti.³⁵

Jan Hugo pohlíží na profesní mluvu jako na jazyk, který je vlastní všem představitelům určitých profesí, řemesel a výrobních odvětví. Tito představitelé tvoří profesionalismy kvůli potřebě speciálně nazvat nějaký pojem, pro který v jazyce neexistuje terminologické označení, nebo když je nutné zjednodušit nějaký složitý odborný název.³⁶ Hugo také uvádí, že profesní mluva nemá pevně vymezené hranice. Někteří lingvisté ji považují za součást slangu v širším pojetí. Někdy je také nazývána termínem profesní žargon.³⁷

3.4 VYMEZENÍ POJMU ARGOT

Argot bývá definován jako mluva podsvětí, lůzy, společenské spodiny, kriminálních živlů, jinak řečeno mluva příslušníků sociálně okrajových skupin či společensky izolovaných skupin občanů. Můžeme zde tedy hovořit o sociálním kritériu. Všechny definice argotu se však vztahují výhradně nebo alespoň převážně k tzv. historickým argotům a jejich pozůstatkům v současnosti. Podle Jaroslava Hubáčka lze použít termín

³³ VONDRÁČEK, Miloslav. *Funkční diferenciacie slangu a profesní mluvy*. In: Sborník přednášek z VII. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-25. září 2003. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2005, s. 18.

³⁴ PEŇÁZ, Petr. Poznámky k češtině ve vojenském prostředí. K dispozici na: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6700>

³⁵ PEŇÁZ; Tamtéž.

³⁶ HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 12. ISBN 978-80-7345-198-1.

³⁷ HUGO; Tamtéž, s. 13.

argot i pro některé ze současných mluv, pokud budou nově vymezeny sociální skupiny uživatel argotu, např. vězeňský argot. Současně ale o argotu hovoří jako o lexikální vrstvě, jež je příznačná pro neoficiální ústní komunikaci užitou v oblasti činnosti, která je společensky nežádoucí, až škodlivá.³⁸

Miloslav Vondráček proti výše zmíněné definici argumentuje tím, že již nejsme schopni uživatele argotu dobře identifikovat, a tím pádem je nemůžeme označovat za členy podsvětí. Přibývá případů, kdy jsou za pěstování marihuany stíháni důchodci, kteří si pomocí této rostliny chtějí ulevit od svých bolestí. Takové „kriminálníky“ lze jen těžko považovat za spodinu. Nebo jsou tu skupiny vykradačů aut, které si však vystačí s obecnou češtinou, případně slangem. Českým občanům jsou také známy odposlechy vrcholných politiků či představitelů sportovních organizací týkající se úplatků.³⁹ Vondráček argot charakterizuje jako soubor jazykových prostředků, jehož základní funkcí je skrýt před nežádoucím adresátem smysl sdělení. V tomto směru je argot výrazně bližší profesní mluvě než slangu. Argot je až příliš spojen s představou tradičně chápaného podsvětí, proto je vhodnější o něm hovořit jako o krycí mluvě.⁴⁰

Jan Hugo uvádí, že argot je jedním z nejstarších sociolektů v Evropě. Bývá používán pro označení jazyka lidí, kteří se pohybují ve stejném pracovním nebo sociálním prostředí (např. argot umělců, vojáků), avšak častěji je chápán jako mluva vyřazených společenských vrstev (zloději, pašeráci apod.).⁴¹ Typickým rysem argotu je jeho expresivní charakter a snížená slovní zásoba. Významná je zde utajovací funkce, cíle mohou být různé, např. zachování profesního tajemství svého řemesla, obrana před představiteli zákona apod. Značný počet argotismů má mezinárodní charakter z důvodu migrace jejich uživatelů.

Jaroslav Suk omezuje užívání termínu argot pouze na ty výrazy, které slouží k vědomému utajování. Argotismy, které se užívají delší dobu v určité sociální vrstvě, přicházejí o svoji utajovací funkci a vzrůstá u nich funkce komunikativní. Argot tak přechází ve slang.⁴²

---

³⁸ VONDRÁČEK, Miloslav. *Argot – funkční vymezení*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008, s. 25.

³⁹ VONDRÁČEK; Tamtéž, s. 26.

⁴⁰ VONDRÁČEK; Tamtéž, s. 28.

⁴¹ HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 11. ISBN 978-80-7345-198-1

⁴² SUK, Jaroslav. Několik slangových slovníků. In: HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 12. ISBN 978-80-7345-198-1

Alena Jaklová chápe argot jako tajnou mluvu, která slouží těm nejnižším vrstvám jako nástroj jejich boje s ostatní společností. Zároveň potvrzuje, že současné chápání argotu v ČR je značně nejednotné.⁴³

---

⁴³ JAKLOVÁ, Alena. *Argot na začátku století a dnes*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 1998. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1998, s. 118-119. ISBN 80-7043-230-0.

4 ZPŮSOBY TVOŘENÍ SLANGOVÝCH NÁZVŮ

Myslivecké slangové výrazy se stejně jako slangové výrazivo ostatních oborů realizují především jako podstatná jména (názvy osob, názvy zvířete, části těla zvířete, názvy psů a loveckých zvířat, myslivecké zbraně a pomůcky k lovu, stopy přítomnosti zvířete, způsoby lovu). Již méně se realizují jako přídavná jména (názvy zvířete) a slovesa (životní projevy zvířete, způsoby lovu), přičemž nejvíce zastoupena jsou podstatná jména a poté slovesa. Tvoří se postupy transformačními a transpozičními.⁴⁴

4.1 POSTUPY TRANSFORMAČNÍ

Pomocí postupů transformačních (slovotvorných) vznikají nová slova. Slangové názvy v myslivecké mluvě se tvoří především odvozováním. Skládání, zkracování, mechanické krácení či překrucování v ní nejsou zastoupeny

4.1.1 ODVOZOVÁNÍ

Tento způsob tvoření slangových výrazů je velmi častý, zejména odvozování příponové. Častá je nulová přípona (*běh, běl*). Odvozené výrazy se řadí do těchto kategorií:

4.1.1.1 NÁZVY OSOB

V myslivecké mluvě není tato kategorie příliš početně zastoupena. Nejčastější přípony jsou -ník (*újedník, výřadník, záškodník*), -l (*bouchal, bžundal*) a -ař/ář (*okař, vlečkař*).

4.1.1.2 NÁZVY ZVÍŘAT

V mysliveckých slangových výrazech je tato kategorie velmi početně zastoupena. Nejčastější příponou je -ák (*desaterák, křížák, špičák, březnák, polňák, bahňák*), dále pak -ař (*barvař, vodař*) -ář (*lopatkář, parukář*), -ka (*uhlírka*), -ice (*trnkovice*).

---

⁴⁴ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 163. ISBN 48-011-81.

4.1.1.3 NÁZVY PROSTŘEDKŮ

Názvy prostředků se tvoří nejčastěji jako odvozeniny ze slovesných základů (deverbativa), již méně často ze jmenných základů (denominativa). U deverbativ jsou to v myslivecké mluvě přípony -ák (*vyhazovák, zárazák*), -čka (*pytlačka*), u denominativ -ák (*dvoják*), -ník (*rukávník, korálník*).

4.1.1.4 NÁZVY ZDROBNĚLÉ

U této kategorie jsou nejčastějšími příponami –ek (*nůsek, hrádek, stojáček, člunek*) a -ka (*drávcinka, třásnička*).

4.1.1.5 NÁZVY MÍSTNÍ

Nejčastěji se názvy této kategorie tvoří ze jmenných základů, již méně ze základů slovesných. V myslivecké mluvě jsou nejčastějšími odvozovacími příponami –ovka (*výrovka*) a -árna (*bažantárna*).

4.1.1.6 NÁZVY DĚJŮ

Názvy dějů se tvoří jako podstatná jména odvozená od sloves příponami -ní (*čarování, ždímání, aportování, dohledávání*) a -tí (*krytí, chrutí*). Je to neomezený způsob tvoření. Další produktivní předponou je -čka (*hledáčka, šoulačka, klepačka, nátlačka*).

4.1.1.7 ODVOZENÁ SLANGOVÁ SLOVESA

Ve srovnání se slangovými podstatnými jmény jsou zastoupena méně. Nejčastějšími příponami jsou -ova- (*myškovat, norovat, vyháčkovat*) a -i- (*okařit, předsadit*).

4.2 POSTUPY TRANSPOZIČNÍ

Postupy transpoziční využívají již existujících pojmenování. Slangové názvy vznikají tzv. sémantickým tvořením (zejména metaforickým, méně metonymickým přenášením), tvořením víceslovných názvů (sousloví, frazeologická spojení) a přejímáním.

4.2.1 METAFORICKÉ PŘENÁŠENÍ

Metaforické přenášení (metaforizace) je v myslivecké mluvě velmi časté (*řetěz* – zástup kachen, *bryle* – světlé zbarvení kolem očí, *štětec* – ocas, *trny* – výrůstky, *prut* – ocas, *kartáčky* – srst v chomáčcích atd). Rozhodující je především podobnost v celkovém vzhladu nebo tvaru přeneseného pojmenování.

Velmi časté jsou zdobněliny, které se většinou objevují u názvů částí těla zvěře. Někdy se tak rozlišují části těla velkých zvířat od částí těla malých zvířat (*morda x mordička*, *stoják x stojáček*, *kozich x kozišek*, *hák x háček*), většinou se však jedná o samostatný výraz, který nerozlišuje velikost zvířete (*kalhotky*, *kartáčky*, *zástěrka*, *kvítek*, *drápek*).

4.2.2 UNIVERBIZACE

Výsledkem univerbizace jsou zpodstatnělá přídavná jména, která označují názvy zvěře (*škodná zvěř* -> *škodná*, *vysoká zvěř* -> *vysoká*).

4.2.3 METONYMICKÉ PŘENÁŠENÍ

Metonymické přenášení (metonymizace) je již méně častým způsobem sémantického tvoření. Její motivací je představa věcné souvislosti nebo vnitřní spojitosti přenášeného pojmenování.⁴⁵ Nejčastější jsou metonymické názvy, které vznikly na základě víceslovných pojmenování, jde tedy o univerbizaci (*automatická puška* -> *automat*).

---

⁴⁵ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 169. ISBN 48-011-81.

Tvoření sousloví či frazeologických spojení je v myslivecké mluvě zastoupeno pouze velmi řídko (*král honu, spárkatá zvěř, jelení křížek, klást oka*).

4.2.4 PŘEJÍMÁNÍ Z CIZÍCH JAZYKŮ

Myslivecká mluva je v menší míře ovlivněna výrazy přejatými z cizích jazyků, např. slovo *bachyně* pochází z německého „Bache“ (divoká svině)⁴⁶. Dnes už se však toto slovo natolik přizpůsobilo, že není patrný jeho německý původ. V současnosti se z cizích jazyků přejímají mezinárodní názvy moderních zbraní či loveckých pomůcek (*Derringer, Browning, Beretta*).

---

⁴⁶ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žáň, 1947, s. 402.

5 CHARAKTERISTIKA MYSLIVECKÉHO PROSTŘEDÍ A UŽIVATELŮ MYSLIVECKÉ MLUVY

Protože se tato práce zabývá mysliveckou mluvou, považuji za nezbytné seznámit se s jejími uživateli a s prostředím, ve kterém se tito uživatelé denně pohybují. Jedině tak lze pochopit, proč je pro myslivce myslivecká mluva tak důležitá.

5.1 MYSLIVOST, HISTORICKÝ VÝVOJ, HIERARCHIE

Pojmem *myslivost* se označuje soubor úkonů směřujících k chovu, ochraně a lovu zvěře.⁴⁷ Myslivost je tedy plánované hospodaření se zvěří. V ČR je problematika myslivosti upravena jednotným zákonem o myslivosti č. 449/2001 Sb. Myslivost je spolkovou činností směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých dovedností, tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví. Myslivost také vytváří rovnováhu mezi potřebami ochrany živočišných druhů, jejich četností a omezením nepříznivých vlivů, které některé druhy zvěře svými životními projevy způsobují.⁴⁸

Doložené údaje o regulaci lovu na území Čech spadají již do 2. poloviny 9. století. V 11. století se poprvé objevuje označení *lovec*. V roce 1923 byla založena jednotná myslivecká organizace Československá myslivecká jednota. Po roce 1948 nastávají velké změny, Jednotná myslivecká organizace se přejmenovává na Československý myslivecký svaz. Roku 1992 vzniká **Českomoravská myslivecká jednota, o.s.**, která funguje dodnes. Ústředním orgánem státní správy myslivosti v ČR je **Ministerstvo zemědělství České republiky** (výjimkou jsou národní parky, zde je ústředním orgánem Ministerstvo životního prostředí České republiky). Na území krajů vykonávají správu **krajské úřady**. Na území obcí vykonávají správu **obecní úřady** s rozšířenou působností.⁴⁹ V rámci jednotlivých obcí působí **myslivecké spolky**.

5.2 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY, MYSLIVECKÉ HOSPODAŘENÍ

Česká republika má pro myslivost díky svému mírnému klimatu přímo ideální podmínky. Lesy totiž pokrývají asi 1/3 území naší republiky. Tyto přírodní podmínky

⁴⁷ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žář, 1947, s. 448.

⁴⁸ ŠEPLAVÝ, Petr a kol. *Myslivost v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, ©2003, s. 5- 6. ISBN 978-80-7084-889-0.

⁴⁹ ŠEPLAVÝ; Tamtéž, s. 28.

umožňují život rozmanité fauně, přičemž ne všechny druhy zvěře jsou původní (např. bažant). Všechny dovezené druhy rychle zdomácněly, avšak některé druhy naopak vymizely (např. zubr evropský). Myslivci se musejí řídit zvláštními předpisy, které jim umožňují nebo naopak zakazují lovit některé druhy živočichů. S tím souvisí všeobecný předsudek, který líčí myslivce jako člověka, který v lese postřílí všechno, co se hýbe.⁵⁰

Právní předpisy o myslivosti usměrňují chov zvěře a její využívání lovem prostřednictvím **plánu mysliveckého hospodaření**. Tento plán zpracovává uživatel honitby (mysliveckého prostoru) společně s jejím držitelem. Pokud se spolu nedohodnou, můžou do mysliveckého hospodaření zasáhnout orgány státní správy. Plán mysliveckého hospodaření zahrnuje např. plán péče o zvěř, sčítání zvěře či posouzení celkového stavu ekosystému.⁵¹

5.3 MYSLIVCI – UŽIVATELÉ MYSLIVECKÉ MLUVY

Josef Žalman uvádí, že pojmenování *myslivec* vzniklo asi v 15. století a označovalo člověka *myslivého* (od slovesa *mysliti*, tj. pracovati s rozmyslem a znalostmi).⁵² Označovala se takto osoba, která vykonávala myslivost nebo lesnictví jako povolání. Dnes už nazýváme myslivcem každého, kdo myslivosti rozumí a vykonává ji řádným způsobem, bez ohledu na jeho povolání.

Autoři Milan Vach a Jaromír Kovařík ve svém díle *Myslivecké zvyky a tradice* citují z časopisu *Česká myslivost* z roku 1899: „*Ten, kdo chtěl být myslivcem, lovcem pravého rázu, musel být bohabojný, mlčenlivý, věrný, poctivý, opatrný, rozumný, moudrý, bdělý, bystrý, neomrzlý, neohrožený, silný a pevného zdraví, strízlivý, musel milovati své psy, libovati si čistou, dobrou zbraň...*“⁵³

Veřejností bývá pojem myslivec ztotožňován s pojmem lovec, ale jde o dvě odlišné věci. Jen někdy se mohou tyto pojmy krýt, ale rozhodně ne vždycky. Myslivcem nemůže být někdo, kdo pouze loví. Myslivec zvěř neloví bez rozmyslu, ale *hospodaří* s ní, tj.

---

⁵⁰ ŠEPLAVÝ, Petr a kol. *Myslivost v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, ©2003, s. 12. ISBN 978-80-7084-889-0.

⁵¹ ŠEPLAVÝ; Tamtéž, s. 21.

⁵² ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žáň, 1947, s. 447 - 448.

⁵³ VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973, s. 11. ISBN 07-002-73.

reguluje její početní stavy, stará se o zlepšení její kvality, pečuje o ni, přikrmuje ji v době zimní nouze a chrání ji před škůdci a nemocemi.⁵⁴

Vybíjení zvěře není pravou myslivostí, proto ten, kdo v myslivosti vidí pouhý lov, nemůže být považován za myslivce. Myslivec přichází do styku s přírodou v každé době, učí se poznávat zákony přírody, její bohatství a krásu. Stává se ochráncem přírody, snaží se ji poznat a pochopit.⁵⁵ Myslivec musí vždy zachovat opatrnost při používání střelných zbraní, nesmí podlehnout střelecké vášni a střílet bez rozmyslu na každé zvíře. Naopak, myslivec se snaží chránit ohrožené druhy zvěře.

Velká pozornost se věnuje mysliveckému pozdravu. Při slavnostnějších příležitostech (zkouškách, schůzích, soutěžích) se myslivci zdraví: „Myslivosti zdar!“ , při lovu pak „Lovu zdar!“.⁵⁶

5.4 MYSLIVECKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

Základem mysliveckého vzdělávání byly zkušenosti a dovednosti předávané z generace na generaci. Dnes je myslivost součástí výuky na středních i vysokých lesnických školách. Zájemci mají možnost skládat příslušné **myslivecké zkoušky**, jejichž součástí jsou také dílčí zkoušky z myslivecké kynologie, myslivecké zoologie a mysliveckých zvyků a tradic, které prověří znalost myslivecké mluvy. K odborné myslivecké výchově je vydávána rozsáhlá myslivecká literatura, včetně mysliveckých časopisů *Myslivost* a *Svět myslivosti*. Ve Slovenské republice vychází časopis *Lovu zdar!*.

5.5. MYSLIVECKÉ ODÍVÁNÍ A ZBRANĚ

Již odedávna k lovu patří zelená barva, protože je výbornou krycí barvou v přírodě. Myslivecké oblečení je hlavně pracovním oděvem, musí být tedy účelné. Druh látky se volí podle ročního období, v každém případě ale musí odolat nepřízní počasí, zvláště vlhku. Také střih mysliveckého oděvu se řídí podle toho, k jakému účelu je určen a pro kterou roční dobu. Velmi nutná je vhodná obuv. Má zajišťovat bezpečný pohyb a zejména tichou chůzi. Myslivecké odívání doplňuje pokrývka hlavy, nejčastěji klobouk,

---

⁵⁴ MOTT, Stanislava kol. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966, s. 14 – 15. ISBN 07-014-66.

⁵⁵ MOTT; Tamtéž, s. 19.

⁵⁶ VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973, s. 25-26. ISBN 07-002-73.

a to v zelené barvě, stejně tak doplňky (stuhy, šňůry). Na levou stranu klobouku se za stuhu zapichují trofeje (např. ptačí pera).

Na honu je také důležité, aby se sami myslivci chránili před zraněním způsobeným jiným myslivcem. Proto na vestě či pokrývce hlavy nosí reflexní oranžové či zelené prvky (pruhy atd.).⁵⁷

Každý myslivec by měl správně nosit svou zbraň. Puška se nosí na levém rameni hlavněmi dopředu a vzhůru. Za deště se může obrátit hlavněmi dolů.

Nejčastějšími zbraněmi, které jsou v ČR pro myslivost povolené, jsou brokovnice či kulovnice. V současnosti se ovšem na těchto zbraních objevují stále lepší a modernější prvky, které myslivcům situaci usnadňují (optické hledí atd.).⁵⁸

5.6 MYSLIVEČTÍ PSI A SOKOLNICTVÍ

Za loveckého psa se považuje pes loveckého plemene uznaného mezinárodní kynologickou federací s průkazem původu, který složil příslušnou zkoušku z výkonu (vyhledání, dohledání nebo dosledování zvěře, přinesení zvěře, norování). Česká kynologie obohatila plemena loveckých psů o českého fouska a českého teriéra.⁵⁹

Umění lovu s dravými ptáky je u nás známé již od 9. století n. l. V roce 1967 byl v Čechách zřízen Klub sokolníků při československém mysliveckém svazu. Pro sokolnictví jsou nejčastěji využíváni jestřáb lesní, sokol stěhovavý, raroh velký a orel skalní. Pomocí těchto dravců se loví nejčastěji bažanti, zajáci, lišky či srnčí zvěř. Mnoho sokolníků odchovává také sovy. Kromě výcviku se sokolníci věnují také ochraně těchto ptáků včetně péče o zraněné či jinak handicapované jedince.⁶⁰

5.7 MYSLIVECKÉ SPOLEČENSKÉ DĚNÍ

Myslivecké tradice jsou součástí života myslivců a provázejí všechna jejich setkání, a to nejen při lovu a společenských událostech, ale i v soukromém životě. Tradice se projevuje ve stylu oblékání, v myslivecké mluvě, v mysliveckém troubení na lovecké

---

⁵⁷ Na základě rozhovoru s Jaromírem Polankou, členem MS SVAT Dobruška. Téma: Myslivecké odívání. Dobruška 21. 3. 2015.

⁵⁸ Na základě rozhovoru s Jaromírem Polankou, členem MS SVAT Dobruška. Téma: Myslivecké zbraně. Dobruška 21. 3. 2015.

⁵⁹ ŠEPLAVÝ, Petr a kol. *Myslivost v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, ©2003, s. 36. ISBN 978-80-7084-889-0.

⁶⁰ ŠEPLAVÝ; Tamtéž.

rohy, při společenských setkáních u příležitosti mysliveckých zkoušek, soutěží i při rodinných setkáních na křtinách, svatbě i posledním rozloučením s myslivcem. V mnoha rodinách se láska k přírodě dědí z generace na generaci.⁶¹

Myslivecké společenské dění, to nejsou jen hony a práce v honitbách. Myslivci se scházejí na schůzích, besedách i tzv. posledních lečích, pořádají se myslivecké plesy, výstavy i přehlídky. Poslední leč je tradičním zakončením některých honů, kde se večeří a beseduje. Podobně se nazývají i zvláštní taneční zábavy. Po pohoštění se koná tzv. čestný soud. Vyhláší se nejlepší střelci, ale také se žertovným způsobem trestají prohřešky myslivců (nesprávná myslivecká mluva, nevhodný oděv...). Avšak závažné prohřešky jako např. postřelení psa či pytláctví musí řešit příslušný orgán myslivecké organizace. Při posledních lečích se také zpívají myslivecké písně. Pokud je poslední leč spojena s taneční zábavou, bývá pořádána tombola dotovaná zvěřinou.

---

⁶¹ Na základě rozhovoru s Jaromírem Polankou, členem MS SVAT Dobruška. Téma: Myslivecké zvyky a tradice. Dobruška 21. 3. 2015

PRAKTICKÁ ČÁST

6 SBĚR MATERIÁLŮ

Cílem mého sběru bylo ověřit si, na jaké úrovni myslivci ovládají mysliveckou mluvu a zároveň potvrdit či vyvrátit hypotézy, které jsem si stanovila v úvodu mé práce. Materiál byl získán u členů Mysliveckého sdružení SVAT Dobruška (13 respondentů), Mysliveckého sdružení BUDOČEP Budějovice (12 respondentů) a Mysliveckého sdružení Velký Bor (22 respondentů). Sběr materiálů probíhal od 7. března do 29. března 2015. Jednotlivým členům byl předložen dotazník v tištěné podobě. Na jeho vypracování měli neomezené množství času. Dotazník byl anonymní, respondenti pouze udávali svůj věk, pohlaví a údaj o tom, jako dlouho se v mysliveckém prostředí pohybují. Tyto údaje jsou velmi důležité, neboť pomohou nalézt odpovědi na úvodní hypotézy.

Obsahem dotazníku byly obrázky zvířete, které měli respondenti popsat mysliveckou mluvou (*srnec obecný, jelen evropský, muflon, prase divoké, daněk skvrnitý, zajíc polní, jezevec lesní, kamzík horský, rys ostrovid, vydra říční, kuna lesní, kuna skalní, liška obecná, vlk obecný, tetřev hlušec, kachna divoká, holub hřivnáč, bažant obecný, sokol stěhovavý, výr velký*). Součástí dotazníku bylo také 7 obecných otázek (*Jak jste se vlastně k myslivosti dostal/a? Je některý člen Vaší rodiny také v mysliveckém spolku?* apod.).

7 SÉMANTICKY VYMEZENÉ SKUPINY V MYSLIVECKÉ MLUVĚ

Staré myslivecké výrazy bývaly postupně nahrazovány novými. To ale neznamená, že by zcela zanikly. Ještě dnes může nastat situace, kdy jednu a tutéž věc popisuje každá generace myslivců jinak. Novější myslivecká literatura ovšem pracuje s výrazy novými a tak je možné, že některé staré výrazy zaniknou úplně.

Jaroslav Hubáček ve svém díle *O českých slanzích* přehledně zpracoval myslivecké výrazy podle významových okruhů: **osoby** (7.1), **zvěř** (7.2), **části těla zvěře srstnaté a pernaté** (7.3), **životní projevy a chování zvěře** (7.4), **psi a lovecká zvířata** (7.5), **stopy přítomnosti zvěře a její lov** (7.6), **zbraně, lovecké pomůcky a zařízení** (7.7), **ostatní** (7.8).⁶²

Jeho řazení dle významových okruhů využiji v následujícím slovníku a případně ho doplním o výrazy z příslušné myslivecké literatury. Pojmy označené hvězdičkou* jsou podle SSJČ spisovné, výrazy neoznačené hvězdičkou jsou slangové. Za tučně vyznačeným výrazem uvádím v závorce jeho zdroj pomocí zkratk:

H – Jaroslav Hubáček⁶³;

M - Stanislav Mottl a kolektiv⁶⁴;

P - Zdeněk Plíva⁶⁵;

VK - Milan Vach, Jaromír Kovařík⁶⁶;

V - vlastní sběr;

Z – Josef Žalman⁶⁷.

Do slovníku jsem nezařadila myslivecké výrazy jako **snášet** vejce, **hejno** ptáků či ptačí **zobák**. Jedná se o spisovná slova, která se běžně vyskytují i v jiné než myslivecké literatuře, jejich význam je proto znám i laické veřejnosti. Soustředila jsem se pouze na výrazy uváděné ve zdrojích jako charakteristické pro mysliveckou mluvu a na výrazy získané vlastním sběrem.

---

⁶² HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 79.

⁶³ HUBÁČEK; Tamtéž.

⁶⁴ MOTTL, Stanislav a kol. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966, s. 21.

⁶⁵ PLÍVA, Zdeněk. *Myslivercká mluva – přehled*. In: mysliveckykrouzek.hys.cz [online]. 2009 [cit. 29.3.2015]. Dostupné z: http://www.mysliveckykrouzek.hys.cz/studijni-ml/MP_popis_tela.pdf.

⁶⁶ VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivercké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973, s. 11. ISBN 07-002-73.

⁶⁷ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žář, 1947, s. 448.

7.1 NÁZVY OSOB

Do této skupiny se řadí pojmenování myslivců, kteří se zúčastní lovu. Náleží sem podstatná jména, příp. víceslovné pojmenování složené z podstatného a přídavného jména. Patrný je jmenný mužský rod, což naznačuje mužskou dominanci v této profesi. Není známo, že by se ujal např. termín *sváteční střelkyně*.

Všechny tyto výrazy byly zaneseny do mysliveckého slovníku již v r. 1947, jsou tedy velmi staré⁶⁸. Ačkoliv již nejsou tak často užívány, stále je jejich význam myslivcům znám.

bouchal (H) – kdo střílí jen pro získání velkého množství zvěře (hanlivé); **bžundal** (H) – střelec, který odchází z honu bez úlovku; **král honu** (H) – nejúspěšnější střelec na společném honu; **okař** (H) – pytlák, který klade oka na zvěř nebo na ryby; **sváteční střelec** (H) – žertovné označení myslivce, který se myslivosti nevěnuje soustavně a opravdově; **újedník** (H) – kdo nedohledá postřelenou zvěř; **vlečkař** (H), **vlečkář** (H) – kdo dělá vlečku, tj. umělou stopu; **výřadník** (H) – obyčejně starší myslivce, který uspořádává výřad, tj. uspořádání a uložení ulovené zvěře podle počtu a druhu; **záškodník** (H) – kdo pouze střílí a nestará se o hájení a ochranu zvěře

7.2 NÁZVY ZVĚŘE

Do tohoto významového okruhu náležejí myslivecké názvy zvěře, které vycházejí z vlastností daného zvířete (např. *lončák* – sele prasete divokého, které se narodilo v loňském roce; *spárkatá zvěř* – zvěř se *spárky*). Tyto výrazy byly zaneseny do mysliveckého slovníku již v r. 1947 a pro současné myslivce jsou stále aktuální⁶⁹.

7.2.1 spárkaté

V této skupině lze nalézt názvy *zvěře spárkaté*, tj. výrazy označující zvěř jelení a dančí, muflony, kamzíky a divočáky.

spárkatá zvěř* (V, Z), **spárky*** (V, Z) – rohovitá kopýtka, jimiž končí prsty zvěře

⁶⁸ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žař, 1947, s. 399.

⁶⁹ ŽALMAN; Tamtéž, s. 448.

jelení, dančí, muflonů, kamzíků a divočáků; **paspárky** (V, Z) – dva menší výše položené prsty nad chodidly zvěře spárkaté; **čiplenka*** (H, Z) – laň do 1 roku stáří; **daněla*** (H, Z) – dančí samice; **desaterák*** (Z) – jelen mající na jedné lodyze alespoň 5 výsad; **holá zvěř*** (H, Z) – souhrnný název pro laně a kolouchy; **churavec** (H) – nemocný srnec; **knoflíkač** (H) – srnec s nepatrnými parůžky; **boční jelen** (H) – mladý jelen, který neopanoval říjště; **korunáč*** (H) – jelen mající paroží se třemi a více výsadami; **křížák*** (H) – šesterák se vstříčně postavenou výsadou přední a zadní; **dobry lopatáč** (H) – silný a zdatný daněk; **lopatkář** (H) – slabý daněk se třemi prsty na paroží; **ministrant** (H) – boční jelen ve stádě se silným jelenem; **nepravidelný jelen** (H) – jelen s nestejným počtem výsad na obou lodyhách paroží; **paličkář*** (H) – mladý samec zvěře jelenovité, který nasazuje paroží (paličky); **parukář*** (H) – srnec nebo jelen se znetvořeným parožím (s *parukou*); **škodná** (Z) – černá zvěř; **škůdník** (H) – srnec nebo jelen s hladkými nebo ostrými lodyhami; **špičák** (H) – srnec s nevětvenou lodyhou paroží; **vidlák*** (H) – jelen nebo srnec se dvěma výsadami na každé lodyze; **vysoká** (Z) – jeleni a laně; **zakrslík** (H) – srnec s nevyvinutým parožím; **bachyně*** (H) – samice černé zvěře (divokého prasete); **běhoun** (H) – jednoroční sele černé zvěře; **letošák** (H) – sele černé zvěře v 1. roce stáří; **lončák** (H) – sele černé zvěře v druhém roce; **sekáč** (H) – kňour v třetím roce; **padlá zvěř** (H) – zvěř uhynulá vysílením nebo stářím; **padlina*** (H) – zvěř pošlá následkem choroby; **barka** (Z) – žertovně stará laň

7.2.2 hlodavé a jiné

V této skupině se nacházejí myslivecké názvy pro hlodavce, tj. zajíce, králíky, veverky, sviště, sysly, bobry, myši a křečky, a pro jinou než hlodavou a spárkatou zvěř. Jelikož se mezi lovnou zvěř řadí pouze králík divoký, zajíc polní a liška obecná (navíc v době lovu platí pro zajíce a králíky určité výjimky), není tato skupina příliš obsáhlá. Pro myslivce jsou aktuální pouze názvy této lovné zvěře. Bobr patří mezi chráněnou zvěř. Všechny tyto názvy jsou uvedeny v Žalmanově slovníku z r. 1947.⁷⁰ Myslivci je stále užívají.

bahňák (Z) – zajíc zdržující se v mokřinách; **březnák** (Z) – mladý zajíc, narozený v březnu; **matěj** (H, Z) – zajíc; **polňák*** (H) – zajíc zdržující se v polích; **rusák** (H) –

⁷⁰ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žař, 1947, s. 399.

druh zajíce; **babka** (Z) – stará zaječka; **bělák*** (Z) – bílý zajíc; **uhlířka** (H, Z) – liška s tmavou hřbetní srstí; **ryzka*** (Z) – liška s narudlou srstí; **zrzka*** (Z) – liška s rudou srstí; **liška březová** (Z) – liška velmi světlé barvy; **liška křížová** (Z) – liška s tmavým hřbetním pruhem, který se vpředu rozšiřuje

7.2.3 pernaté

Tato skupina obsahuje názvy pernaté zvěře (bažant, kachna aj.). Ve svém díle je uvádí už Josef Žalman.⁷¹ Pro myslivce jsou tyto názvy stále aktuální.

hnízdoši* (Z) – mlád'ata dravců v hnízdě; **létavky** (H) – kachny začínající létat; **pelicháč** (H) – pelichající kačer; **pěstoun** (H) – koroptví kohoutek, který se stará o hejno; **pěšák** (H) – bažant, který při honu pouze utíká (neletí); **podnesky*** (H) – druhá snůška vajec, druhé hnízdění, přeneseně i káčata z druhé snůšky; **řetěz*** (Z) – hejno vodní pernaté zvěře; **trnkovice, trnovka** (H) – barevná odrůda sluky; **varovač** (H) – sojka nebo čejka, která svým křikem hlásí přítomnost jiné zvěře nebo člověka; **vidlačka*** (H) – mladá koroptev mající v ocase delší okrajová pera

7.3 NÁZVY ČÁSTÍ TĚLA

V této části je velmi patrná expresivita výrazů. Myslivecká mluva se snaží o zjemnění výrazu, např. *kartáčky, kožíšek, zástěrka, stojáčky*. Místo výrazu zobák je užito pojmu *klovec*, krev je *barva*. Všechna tato pojmenování jsou přes své stáří pro myslivce stále aktuální a patří k základu myslivecké mluvy.⁷²

7.3.1 názvy částí těla zvěře srstnaté

V tomto okruhu lze nalézt výrazy označující části těla srstnaté zvěře a loveckých psů (zvěř spárkatá, kuna, lasička, zajíc, liška aj.).

bakadla (V,Z) – oči zajíce; **barva** (H,V) – krev lovné zvěře a psů; **běhy*** (H,V) – nohy spárkaté zvěře; **běl** (H) – podkožní tuk spárkaté zvěře; **brýle** (H) – odlišné zbarvení

⁷¹ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žař, 1947, s. 399.

⁷² ŽALMAN; Tamtéž, s. 448.

kolem očí zvířete; **čabraka** (H,V) – žlutobílé sedlo na bocích muflonů; **čenich** (V,Z) – nos šelem (mimo psa); **fialka** (H,V) – pachová žláza na horní straně ohánky (ocasu) u lišky; **fíky** (H,V) – pachové žlázy za kamzičími růžky; **hřeben** (H,V) – delší štětiny na hřbetě kňoura; **hubertka, jelení křížek** (H) – chrupavčitá kůstka v srdci jelena; hříva – část krku jelena; **chvostík** (H) – prodloužená srst na kelce kozorožce; **chvostky** (P,V) – srst na uších (rys, veverka); **jádro** (H) – maso škodné zvěře; **jíní** (H) – bělavé konečky kamzičího vousu; **kartáčky** (H) – srst na mozolnatých výběžcích srnčí zvěře; **kožich*** (H) – nezpracovaná kůže velkých šelem; **kožišek*** (H) – nezpracovaná kůže malých šelem; **krunýř (kyrys*)** (H,V) – zesílená škára na bocích prasete; **lalok** (Z) – část krku losa; **lízák*** (H,V) – jazyk spárkaté zvěře a psovitých šelem; **náprsenka** (H,V) – jinobarevná skvrna na prsou kuny; **obřítek*** (H,V) – bílá skvrna okolo řitního otvoru jelena a srnčí zvěře; **paže** (Z) – přední končetiny medvěda hnědého; **prapor** (H) – delší srst na ohonu psa; **praporce** (H) – prodloužená srst na nohách a uších psa; **pucky** (H,V) – mozolovité hrbolky u paty zadních běhů; **rouno** (Z,V) – část krku muflona; **slechy*** (H,V) – uši lovné zvěře a psa; **spála*** (H,V) – zbarvení srsti na bříše v okolí pohlavního údu, které se objeví v době říje u jelena a daňka; **spratek*** (H) – surová kůže drobných savců a ptáků; **střapec*** (H) – prodloužená srst u pohlavního ústrojí spárkaté zvěře; **světla*** (H,V) – oči zvěře; **škrabáky** (H,Z) – ostré drápy zajíce; **škára*** (H) – kůže černé zvěře a jezevce; **trávník** (H) – žaludek spárkaté zvěře; **větrník*** (H,V) – nos, čenich spárkaté zvěře; **vlna** (H) – srst zajíců, králíků a šelem; **výhoz*** (H) – nejedlé části vnitřností; **zástěrka** (H,) – světlá srst kolem pohlavního ústrojí srny; **zrcadlo** (H,V) – bílé zbarvení kolem řitního otvoru srnčí zvěře.

V této skupině se projevuje výrazná pojmenovávací diferenciaci; jde zejména o názvy tlamy (a), zubů (b), ocasu (c), pohlavních orgánů (d) a paroží (e):

a) **morda*** (H,V) – tlama psů a větší srstnaté zvěře; **mordička*** (H,V) – tlama ježka, kuny, tchoře, lasičky aj.; **svírák*** (H,V) – tlama spárkaté zvěře; **rypák***, **ryj*** (V,Z) – tlama prasete; **huba** (V,Z) – tlama zajíce; **tlama*** (P,V) – u vlka

b) **hlodáky (struhy)** (Z) – řezáky hlodavců a zajíce polního a králíka divokého; **kel*** (H,V) – silně vyvinutý špičák nebo řezák některých savců vyčnívající z tlamy; **kelce*** (H,V) – horní špičáky černé zvěře; **klektáky*** (H,V) – horní špičáky černé zvěře; **páráky** (H,V) – spodní špičáky kňoura; **trháky*** (H) – první velké ostrohroté stoličky v chrupu

šelem; **zbraně*** (H,V) – horní i dolní špičáky kňoura, též označení pro špičáky šelem;
háky (H,V) – špičáky bachyně

c) **chvost*** (P,V) – ocas rysa a veverky; **kelka*** (H,V) – ocas spárkaté zvěře, medvědů a bobrů; **oháňka*** (H,V) – dlouhý ocas některých savců; **pírko** (H,V) – ocásek zajíce, sviště a černé zvěře; **proutek*** (H,V) – ocas drobné šelmy; **prut*** (H,V) – ocas krátkosrstých psů a vydry; **štětec** (H,V) – ocas jezevce; **kvítek** (H,V) – konec oháňky lišky; **veslo** (P,V) – ocas ondatry pižmové

d) **kratiny*** (H,V) – samčí pohlavní ústrojí; **pochva*** (V,Z) – samičí pohlavní orgán drobné srstnaté zvěře; **přezka*** (V,Z) – vnější samičí orgán u dravé srstnaté zvěře a u fen loveckých psů; **ráže** (H,V) – varlata spárkaté zvěře; **svírka*** (H,V) – samičí pohlavní ústrojí spárkaté zvěře; **žila*** (H,V) – samčí pohlavní úd spárkaté zvěře a některých hospodářských zvířat

e) **dlaň*** (H,V) – hořejší plochá část daňčí lopaty; **háčky** (H,V) – zahnuté konce kamzičích růžků; **hák** (H,V) – silný výběžek daňčích parohů; **hrot** (P,V) – konec výsady; **koruna*** (H,V) – rozvětvené zakončení jeleního parohu nejméně s třemi výsadami; **kořen** (H,V) – spodní část růžku kamzíka; **lišta** (P,V) – zesílená hrana v přední části dlaně na parohu daňka; **lodyha*** (P,V) – hlavní osa parohu; **lopata** (P,V,Z) – ploché daňčí paroží; **nadočník (výsadec)** (H,P,V) – druhá výsada na parohu; **násadec** (H) – spodní část kamzičího růžku; **očník** (H,P,V) – první výsada na parohu; **opěrák** (P,V) – třetí výsada jelena (pokud nechybí nadočník), druhá výsada daňka; **palec** (H,V) – silná výsada při dolní straně lopaty daňčího paroží; **paruka*** (H,V) – znetvořené paroží s trvalým lýčím; **pečet*** (H,P,V) – oblá plošinka na spodku shozené lodyhy paroží; **perly** (H,P,V) – drobné hrbolky na paroží; **prstence** (P) – vyklenuté části mezi vruby; **prsty (krajka)** (H,P) – výběžkovité zakončení lopaty daňčího parohu; **puky** (V,Z) – výrůstky na lodyze, velikostně na pomezí perel a výsad; **růže** (H,V) – spodní část parůžku; **rýhy** (P,V,Z) – podélné drážky na lodyze; **shoz*** (H,V) – shozený paroh; **špice** (V,Z) – ukončení lodyhy parohu jelena jedním vrcholem; **toulce** (H,V) – duté rohy muflona a kozorožce; **trny** (V,Z) – výběžky vyrůstající z dlaně a lišty na parohu daňka směrem dovnitř; **vidlice** (V,Z) – ukončení lodyhy parohu jelena rozvětvením do dvou výsad; **vlčník (vlčí výsada)** (P,V) – čtvrtá výsada jelena (často chybí); **vruby** (P,V) – rýhy vzniklé příčným zvrásněním povrchu rohu; **výsady*** (P,V) – výčnělky vyrůstající

z lodyhy paroží; **vývrtka** (H) – degenerované, nepravidelně nasazené paroží nemocného jelena;

7.3.2 názvy částí těla zvěře pernaté

Následujícími výrazy se označující části těla pernaté zvěře (dravci, bažant, husa aj.). Také zde je patrná pojmenovávající diferenciaci:

a) nohy

běháky* (H,V) – nohy dropovitých ptáků (běžců); **ostruhy** (P) – výrůstek na stojácích u kohouta bažanta; **plováky** (H,V) – nohy kachen, potápek, kormoránů; **spáry*** (P,V) – drápy u dravců a sov; **stojáky*** (H,P,V) – nohy lovné pernaté zvěře; **stojáčky** (H,P,V) – nohy drobné pernaté zvěře; **vesla*** (H,P,V) – nohy labutí a divokých hus

b) zobák

klovec* (P,V) – zobák kurovitých; **pícháček** (H) – zobák (sluka, bekasína otavní); **zoban** (P) – někdy se používá u volavek

c) části zobáku

zejk* (H,V) – zářez na spodních okrajích části zobáku u sokolovitých dravců; **ozobí*** (P,V) – tkáň za zobákem (holubi, hrdličky); **nehet*** (H,P) – zakončení zobáku divoké husy, kachny, kormorána

d) peří na hlavě

růžky (H,V) - bažant obecný, potápka roháč; **chocholka*** (P,V) - jeřábek lesní, sojka obecná, orlovec říční; **ouška** (P,V) - výr velký, výreček malý, kalous ušatý a pustovka; **závoj*** (H,P) - všechny sovy; **brada*** (H) - tetřev hlušec (kohout); **knír (vous)** (P) - drop velký; **vlas (kštice)** (P) - prodloužená pera na hlavě volavky popelavé a kvakoše nočního

c) ostatní

čapka (H) – výrazná barevná skvrna na temeni hlavy ptáka, též **maska**; **člunek** (H,Z) – tmavě zbarvená záď ptačího těla; **drápek** (H) – ohnutá horní část zobáku; **kačírky** (V) – ocasní pera kachny; **kalhotky** (H,P) – prodloužené peří na holeni pernatých dravců; **klín** (H,V) – ocas bažanta; **límeček** (H) – delší peří na hrudi volavky; **lyra** (H,V) – rozprostřená

ocasní pera tetřívka; **obojek** (H,V) – bílý proužek na krku kohouta bažanta; **paletky*** (H) – drobná pírka v okolí letek; **plamence** (H) – nepravidelné podélné skvrny na ptačím peří; **podkova** (H) – zbarvení peří na prsou koroptve; **podtatrčí** (H) – drobné peří pod dlouhými ocasními péry; **rousy*** (H) – prodloužené peří na nohou některých ptáků (např. sov, holubů), též delší srst nad kopyty některých savců; **rýdovák** (P, V) – ocas dravců a sov; **srpky*** (H) – okrajová ohnutá péra v tatrči tetřívka; **střapec** (H) – výrůstek žíněných vláken na prsou krůty; **štětka*** (H) – výrůstek na prsou krocana; **tatrč*** (H) – ocas tetřívka nebo jeřábka (s rozložitelnými péry); **třásničky*** (H) – rohovité výrůstky na prstech tetřeva v zimě; **vějíř*** (H,V) – paprskovitě rozložitelný ocas tetřeva, dropa nebo krocana; **vous** (H) – prodloužená péra pod hrdlem tetřeva, též prodloužené osiny po stranách nosu dropa;

7.4 NÁZVY ŽIVOTNÍCH PROJEVŮ A CHOVÁNÍ ZVĚŘE

Tato skupina obsahuje názvy, které označují chování zvěře a její životní projevy. Toto chování můžeme vyjádřit slovesem (liška *kaňkuje*) i podstatným jménem (*kaňkování* u lišek). Také tyto výrazy i přes své stáří patří k základnímu vyjadřování myslivce.⁷³

7.4.1 zvěř

Do této podskupiny náležejí všechny výrazy, které neoznačují rozmnožování zvěře a její hlasové projevy (hledání a přijímání potravy, reakce na vetřelce atd.). Pojmenování se týká jak srstnaté, tak pernaté zvěře.

barví (H,M,VK,V)– krvácí (zejména při postřelení); **bere** (H,M,VK) – přijímá potravu; **bystří*** (H,M,VK) – zvyšuje svou pozornost, zpozorňuje; **čáruje** (H,M,VK) – jde nebo běží tak, že se do přední stopy dává stopa zadní v přímém směru; **hrabáнкуje*** (H,M,VK) – odhrabává nebo rozhrabává hlínu nebo sníh (zejména zvěř srnčí); **odrazí se** (H,M,VK) – jde jiným směrem (při postřelení) než ostatní prchající zvěř; **strouhá se** (H,M,VK) – tře paroží o dřevinu; **zalomí se** (H,M,VK) – hlučně někam zapadne; **založí se** (H,M,VK) – lehne si, položí se; **zhasíná** (H,M,VK) – hyne, umírá; **ždímá**

⁷³ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žář, 1947, s. 399.

(H,M,VK) – močí; sluka **červíkuje** (H,M,VK) – hledá zobákem žížaly a hmyz v močálu; jelen **doluje*** (H,M,VK) – v době říje vyhrabává hlubší lože; jezevec **kořínkuje*** (H,M,VK) – vyhrabává kořínky; jelen **mravenčí*** (H,M,VK) – rozhazuje parohy mraveniště; koroptve a bažanti **mravenčí*** (H,M,VK) – sbírají mravenčí vajíčka; **hrozba** (H,M,VK) – troubení podrážděného jelena; liška **myškuje*** (H,M,VK) – chytá na poli myši; **odezva** (H,M,V) – odpověď soka při troubení v době říje; pes **aportuje*** (H,M,VK) – donáší zastřelenou zvěř; **dohledává** (H,M,VK) – hledá postřelenou zvěř; **vystavuje** (H,M,VK) – stojí nad zvěří; **podnesky*** (H,M,VK) – druhá snůška vajec, druhé hnízdění;

7.4.2 páření a rozmnožování

Myslivecká mluva v této podskupině dokazuje svoji bohatost.

běhání* (H,V) – páření psovitých šelem; **honcování*** (H) – páření zajíců; **chrutí*** (H,V) – páření černé zvěře a jezevců; **kaňkování*** (H,V) – páření kun, lišek a vyder; **krytí** (H,V) – připouštění feny; **ošlapávání** (H) – páření tetřeva, koroptve, kachny (pro páření kachen i název **řadění*(H)**); **klást*** (H,V) – vrhnout mláďata spárkaté zvěře; **metat*** (H,V) – vrhnout mláďata (u kuny); **pokládání** (H,V) – páření spárkaté zvěře; **tok*** (H,V) – páření pernaté zvěře; **těžká*** (H,V) – březí samice spárkaté zvěře; **plná*** (H,V) – březí feny a ostatní samice srstnaté zvěře; **jalové*** (**plané***) (H,V) – trvale neplodné samice zvěře

7.4.3 hlasy a zvuky

Tato výrazy jsou charakteristické svojí zvukomalebností (*káchání* kachny, kňour *klektá* klektáky a páráky atd.).

tetřev nebo výr **bublá*** (H,M) – toká; drop **bubnuje** (H,M) – toká; králík **bubnuje** (H,M) – v nebezpečí dupe; zneklidnělý mladý jelen **burácí** (H,M,V); výr při souboji **cvaká** (H,M); bažanti při zahřadování **hovoří** (H,M); rozzlobený kňour **klektá*** (H,M,V) – vydává zvuk horními špičáky; čáp nebo výr **klektá*** zobákem (H,M,V); pes nebo liška **vydává** (H,M,V) – štěká; pes **hlásí** (H,M,V) – štěkotem oznamuje zhaslou zvěř; pes **zaštěkává** (H,M,V) – hlásí zvěř zdravou nebo postřelenou; jelen v říji **troubí**,

ryčí, mrmlá, brouká (M,V); srnec **beká (báká)** (M,V); zajíc **vřeští** (M); divočák **chrochtá** (M,V); liška **skolí** (M,V); koroptev **čiriká** (M,V); kachna **káchá** (M,V); daňci při říji **rochají*** (M); srny **pískají*** (M); laně se **ozývají** (M); srnci **supí** (M); liščata **skučí, kamží** (v úzkosti) (M); tetřevi při toku **tokají*, pukají (klepají), trylkují, vylousknou, brousí** (M,V)

7.5 NÁZVY PSŮ A LOVECKÝCH ZVÍŘAT

Tento okruh obsahuje názvy loveckých psů a jiných zvířat využívaných na lovu. Název byl volen podle toho, k čemu bylo zvíře vycvičeno (*norník* loví v norách), příp. k čemu myslivcům slouží (*volavka* láká ptáky). Všechny tyto názvy jsou velmi staré, přesto pro myslivce stále aktuální.⁷⁴

barvař (H,V) – pes vycvičený k dohledávání postřelené zvěře podle barvy (krve); **bázlivec** (H) – bojí se výstřelu; **dávič*** (H) – vycvičený v dávení zvěře, zejména škodné; **honič*** (H,V) – stopuje a štve zvěř; **hrobař** (H) – nalezenou zvěř zahrabává; **křepelák*** (H) – pes s dlouhou jemnou srstí a dlouhými svislými bolteci užívaný při lovu pernaté zvěře; **norník*** (H,V) – slouží k lovu zvěře v norách; **pytlák** (H) – toulavý pes; **slídič*** (H) – je určen k vyslídění zvěře (v hustém porostu) a k jejímu vyhnání; **vodař** (H) – loví i ve vodě; **vodič*** (H,V) – vyhledává zhaslou zvěř; **vydrák** (H) – vycvičený k lovu vyder; **lákavec** (H) – polodivoký kačer; **volák, volavka** (H,V) – zajatý pták sloužící k lákání jiných ptáků

7.6 STOPY PŘÍTOMNOSTI ZVĚŘE A JEJÍ LOV

Následujícími názvy se označují jakékoliv důkazy o přítomnosti zvěře (její stopy v zemi či ve sněhu, její trus). Náleží sem také výrazy, které pojmenovávají způsob lovení zvěře a její následné zpracování. Všechny pojmy uvádí Žalmanův slovník.⁷⁵

⁷⁴ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žař, 1947, s. 399.

⁷⁵ ŽALMAN; Tamtéž.

7.6.1 stopy

Výrazy rozlišují, z jaké příčiny zvíře zanechalo stopy (místo, kde se chladilo, kde spalo, kudy chodilo, kde hledalo potravu).

buchty (H) – obrácená hlína po rytí černé zvěře; **dolina** (H,V) – vyhrabané místo jelenem nebo daňkem (v němž se chladí); **dýchánky** (H) – místo ve sněhu, kde přečkal noc párek koroptví; **hrádek** (H) – vyvýšenina hlíny ve stopě zvěře; **chuchvalce*** (H) – vyvrhnuté nestravitelné části potravy z volete sov a dravců; **kotlina*** (H,V) – společné lože černé zvěře; **malovánky** (H,V) – bahno na kmenech stromů po otírání černé zvěře; **nůsek** (H) – nejpřednější část hrázky na stopě spárkaté zvěře; **obnova*** (H) – čerstvý sníh umožňující stopování; **ochoz*** (H) – cesta, jíž si zvěř navykla chodit; **okus*** (H,V) – okousání (poškození) lesních dřevin zvěří; **okusek** (H,V) – zbytek rostliny zanechaný zvěří po ukousnutí; **pekáč** (H,V) – lože zajíce; **prtě** (H) – pěšinky vykousané zajíci v obilí; **veksl** (H) – stezka nebo pěšinka zvěří pravidelně používaná; **výbol** (H) – hrbolek země nebo ve sněhu v přední části šlépěje jelenovité zvěře; **vývržky*** (H) – chuchvalce srsti a peří v nestrávené potravě sov; **zápory** (H) – otisky spárků do země hluboce a ostře vryté

7.6.2 trus a výkaly zvěře

Obecně se výkalům zvěře říká *trus* (týká se všech druhů zvěře). Stejně pravidlo platí u *rzi* (moči). Přesto se u některých druhů jejich trus rozlišuje. Zkušený myslivec dokáže podle tvaru a velikosti uhodnout, o jaké zvíře se jednalo, příp. jakého pohlaví bylo.

bobky* (V,Z) – trus králíka a zajíce; **hrozny** (H,V) – tvrdý trus jelení zvěře; **hrudky** (H,V) – trus srnčí; **koláč** (H,V) – měkký trus jelena; **smola (smůla)** (H,V) – řídký trus tetřeva a jiných kurovitých; **stříkance** (H,V) – výkaly dravých ptáků; **výpraš** (H,V) – trus drobné pernaté zvěře; **rez** (H,V) – moč (všech druhů zvířat)

7.6.3 způsoby lovu

Do této podskupiny náležejí výrazy označující způsob, jakým byla zvěř ulovena, příp. zda nějaké zvíře pomáhalo myslivci v lovu (např. *fretkovati* – lovit pomocí fretky).

čekaná* (V, Z) – čekání při lovu na zvěř v úkrytu; **čížba*** (Z) – chytání drobného ptactva; **hledačka** (H,V) – vyhledávání zvěře pomocí psů, též **šoulačka*** (H); **fretkovati*** (H) – lovit králíky pomocí fretky; **kláskovat** (H) – poházet, trousit klásky obilí po cestě k zásypu; **klepačka** (H) – nahánění zvěře, při kterém honci tloučou do stromů; **myškovat*** (H) – napodobovat zvuk myši (při lákání lišky); **nátlačka*** (H) – nahánění zvěře několika honci s jedním či dvěma střelci; **norování** (H,V) – lov lišek, jezevců a králíků z nor pomocí psů normíků; **obeznat*** (H) – zjistit pohyb zvěře podle stop; **odložit psa** (H) – ponechat psa na místě, pokračovat v lovu bez něho; **okařit** (H) – chytat nebo ryby zakázaným (pytláckým) způsobem do ok; **klást oka**; **plouhačka** (H) – hon, kdy střelci i honci postupují v jedné řadě; **polovačka*** (H) – lov v polích; **předsadit*** (H) – zamířit zbraní před pohybující se zvěř; **vlečka** (H) – umělá stopa utvořená vlekem; **vlek** (H) – návnada (zpravidla čerstvě postřelená drobná zvěř nebo její vnitřnosti) vlečená k přilákání škodné; **záraz*** (H) – usmrcení postřelené zvěře loveckým nožem; **zůstat v ohni** (H) – (o zvěři) být na místě usmrcen; **zhaslá zvěř** (H) – zvěř zastřelená nebo mrtvá následkem postřelení; **zrazená zvěř** (H,V) – zvěř vyplašená z úkrytu nebo z pastvy

7.6.4 zpracování ulovené zvěře

Tato část naznačuje, co všechno obnáší zpracování uloveného kusu zvěře (např. nestrávený obsah žaludku zvířete).

drávcinka (H) – odříznutá část dravé zvěře jako doklad o lovu; **ožeh** (H,V) – méně vzhledné místo kolem střelné rány; **poslední hryz** (H,V) – část větvičky kladené do tlamy střelené srnčí zvěře; **stříž** (H) – srst v místě nástřelu; **vyháčkovat** (H) – vytáhnout střeva z pernaté zvěře; **vyvětrat** (H) – rozříznout dutinu břišní, aby mohly uniknout plyny; **vývrh*** (H,V) – vyvržené vnitřnosti zvěře; **zeleň** (H) – nestrávený obsah žaludku

7.7 NÁZVY ZBRANÍ (A), LOVECKÝCH POMŮCEK (B) A ZAŘÍZENÍ (C)

Tento rozsáhlý významový okruh uvádí výrazy, které označují lovecké zbraně a lovecké pomůcky či zařízení, které myslivci pomáhají při lovu (např. vábničky). Žalmanův slovník⁷⁶ uvádí všechny tyto výrazy.

a) **automat** (H,V) – víceranná lovecká puška; **damašek** (H) – ozdobné rýhování na pažbě pušky; **dvoják*** (H,V) – dvouhlavňová lovecká kulovnice; **dvojka*** (H,V) – dvouhlavňová lovecká brokovnice; **hamerleska***, **hamerleska*** (H) – ručnice s vnitřními kohouty; **holubářka** (H,V) – puška pro střelbu na asfaltové holuby; **jednuška** (H) – lovecká puška s jednou hlavní; **koza** (H) – brokovnice s hlavními nad sebou; **kozlice*** (H) – kulovnice s dvěma hlavními nad sebou; **obojetnice** (H) – lovecká puška s dvěma hlavními nad sebou: s jednou na brokové a s druhou na kulové náboje; **pytláčka** (H) – pytláková (rozkládací) puška; **trojče** (H) – kozlicová obojetnice s kulovou hlavní po straně; **vyhazovák** (H) – vyhazovač (součást pušky);

b) **balabán** (H) – vycpaný tetřívka (slouží k lovu tetřívka); **breneky** (H,V) – kulové náboje do brokovnice; **brýle** (H) – zařízení na vytahování nábojů; **korálník*** (H) – ostnatý obojek pro psa; **rukávník*** (H) – síť pro odchyt koroptví nebo divokých kachen; **vřeštidlo*** (H) – vábnice napodobující zaječí vřešnění (k přilákání lišky); **zárázák** (H) – lovecký nůž, jímž se dá zvěři záraz;

c) **kazatelna*** (H,V) – krytý posed; **maják** (H) – maskovaný člun; **vlček*** (H) – zařízení na odchyt bažantů a koroptví; **výrovka*** (H) – místo k odstřelu některých škodlivých ptáků přilákaných na výra; **zásedka** (H) – malý umělý kryt k čekání na zvěř; **záštita*** (H,V) – úkryt lovce z chvojí nebo rákosí

---

⁷⁶ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žař, 1947, s. 399.

7.8 NÁZVY OSTATNÍ

Do této skupiny patří všechny výrazy, které nelze zařadit do žádného z předchozích okruhů. Jedná se např. o části zvířecí nory či umělé odchovny zvěře. Tyto výrazy lze nalézt už ve slovníku Josefa Žalmana.⁷⁷

bažantárna* (H,V) – odchovna bažantů, bažantnice; **halali*** (V,Z) – zvláštní fanfára; **hledačky** (H,V) – jarní zkoušky loveckých psů; **honitba*** (V,Z) - plocha určená k samostatnému výkonu honebního práva; **kotel*** (H) – hlavní část nory jezevce; **kotlík** (H) – hlavní část nory divokých králíků; **letnina*** (H) – usušené ratolesti listnatých stromů a dřevin užívané v zimě jako krmivo pro zvěř; **přezvěření** (H,V) – nadměrný stav zvěře; **zasádlený** (H,V) – vykrmený (medvěd nebo jezevec); **zvěřák** (H) – strom poražený na zimu zvěří na ohryz.

---

⁷⁷ ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žář, 1947, s. 399.

8 SLOVNÍČEK MYSLIVECKÝCH VÝRAZŮ

8.1 POPIS STRUKTURY HESLA

- Jednotlivá hesla jsou tučně vyznačena a řazena abecedně. Za heslem vždy následují:
- morfologická charakteristika (u podstatných jmen koncovku v druhém pádě, mluvnický rod u podstatných jmen, u sloves vid)
  - výklad významu
  - slovní druh
  - zařazení pomocí desetinného třídění k sémantické skupině (kapitola 7) a způsobu tvoření (kapitola 4)
  - zdroj (způsob označení byl využit v kapitole 7)
  - odkaz na synonyma

Vysvětlivky:

Mluvnický rod: m. – mužský rod; f. – ženský rod; n. – střední rod

Vid: nedok. – vid nedokonavý; dok. – vid dokonavý

Slovní druh: 1 – podstatné jméno; 2 – přídavné jméno; 5 – sloveso

Víceslovné spojení: vs

Zdroj: H – Jaroslav Hubáček⁷⁸;

M - Stanislav Mottl a kolektiv⁷⁹;

P - Zdeněk Plíva⁸⁰;

VK - Milan Vach, Jaromír Kovařík⁸¹;

V - vlastní sběr;

Z – Josef Žalman⁸².

---

⁷⁸ HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981, s. 79.

⁷⁹ MOTTL, Stanislav a kol. *Myslivost*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966, s. 21.

⁸⁰ PLÍVA, Zdeněk. *Myslivercká mluva – přehled*. In: mysliveckykrouzek.hys.cz [online]. 2009 [cit. 29.3.2015]. Dostupné z: http://www.mysliveckykrouzek.hys.cz/studijni-ml/MP_popis_tela.pdf.

⁸¹ VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivercké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973, s. 11. ISBN 07-002-73.

⁸² ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Žář, 1947, s. 448.

A

aportovat, nedok., pes donáší zastřelenou zvěř, 5, 7.6.3, 4.1.1.6, H M VK

automat, -u, m., víceranná lovecká puška, 1, 7.7, 4.2.3, H,V

B

babka, -y, f., stará zaječka, 1, 7.2.2, 4.2.1, Z

bahňák, -a, m., zajíc zdržující se v mokřinách, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, Z

bachyně, -ně, f., samice černé zvěře (divokého prasete), 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

bákat, nedok., zvuk, který vydává srnec, 5, 7.4.3, 4.2.1, M,V viz beká

bakadla, -del, n., oči zajíce, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z

balabán, -a, m., vycpaný tetřívka (slouží k lovu tetřívka), 1, 7.7, 4.2.3, H

barka, -y, f., žertovně stará laň, 1, 7.2.1, 4.2.3, Z

barva, -y, f., krev lovné zvěře a psů, 1, 7.4.1, 4.2.1, H V

barvař, -e, m., pes vycvičený k dohledávání postřelené zvěře podle barvy (krve), 1, 7.5, 4.1.1.2, H V

barvit, nedok., krvácet (zejména při postřelení), 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK V

bázlivec, -e, m., pes, který se bojí výstřelu, 1, 7.5, 4.1.1.2, H

bažantárna, -y, f., odchovna bažantů, 1, 7.8, 4.1.1.5, H V, viz bažantnice

bažantnice, -e, f., odchov bažantů, 1, 7.8, 4.1.1.5, H V, viz bažantárna

běh, -u, m., noha spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

běhák, -u, m., noha dropovitých ptáků (běžců), 1, 7.3.2, 4.1.1, H V

běhání, -í, n., páření psovitých šelem, 1, 7.4.2, 4.2.1, H V

běhoun, -u, m., jednoroční sele černé zvěře, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

bekat, nedok., zvuk, který vydává srnec, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V, viz báká

běl, -u, m., podkožní tuk spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H

bělák, -a, m., bílý zajíc, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, Z

bobek, -u, m., trus králíka a zajíce, 1, 7.6.2, 4.2.1, V Z

boční jelen, vs, mladý jelen, který neopanoval říjiště, 7.2.1, 4.2.1, H

bouchal, -a, m., ten, kdo střílí jen pro získání velkého množství zvěře (hanlivě), 1, 7.1, 4.1.1.1, H

brada, -y, f., peří na hlavě tetřeva hlušce (kohout), 1, 7.3.2, 4.2.1, H

brát, nedok., přijímat potravu, 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK

breneky, -ů, m., kulové náboje do brokovnice, 1, 7.7, 4.2.4, H V

brýle, -í, f., **1.** odlišné zbarvení kolem očí zvířete, 1, 7.3.1, 4.2.1, H **2.** zařízení na vytahování nábojů, 1, 7.7, 4.2.1, H

broukat, nedok., zvuk, který vydává jelen, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V;

brousit, nedok., zvuk, který vydává tetřev, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V

březnák, -a, m., mladý zajíc, narozený v březnu, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, Z

bublat, nedok., tetřev nebo výr toká, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M

bubnovat, nedok., **1.** drop toká, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M **2.** králík v nebezpečí dupe, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M

buchty, -et, f., obrácená hlína po rytí černé zvěře, 1, 7.4.1, 4.2.1, H

buráčet, nedok., zvuk, který vydává zneklidnělý mladý jelen, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M V

bystřit, nedok., zvíře zvyšuje svou pozornost, zpozorňuje, 5, 7. 4.1, 4.1.1.7, H M VK

bžundal, -a, m., střelec, který odchází z honu bez úlovku, 1, 7.1, 4.1.1.1, H

C

cvakat, nedok., zvuk, který výr vydává zobákem při souboji, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M

Č

čabraka, -y, f., žlutobílé sedlo na bocích muflonů, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V

čapka, -y, f., výrazná barevná skvrna na temeni hlavy ptáka, 1, 7.3.2, 4.2.1, H, též maska;

čarovat, nedok., zvíře jde nebo běží tak, že se do přední stopy dává stopa zadní v přímém směru, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK

čekaná, -é, f., čekání při lovu na zvěř v úkrytu, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, V Z

čenich, -u, m., nos šelem (mimo psa), 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z

červíkovat, nedok., sluka hledá zobákem žížaly a hmyz v močálu, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK

čiplenka, -y, f., laň do 1 roku stáří, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H Z

čiříkat, nedok., zvuk, který vydává koroptev, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V

čižba, -y, f., chytání drobného ptactva, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, Z

člunek, -u, m., tmavě zbarvená zád' ptačího těla, 1, 7.3.2, 4.2.1, H Z

D

damašek, -u, m., ozdobné rýhování na pažbě pušky, 1, 7.7, 4.2.3, H

daněla, -y, f., dančí samice, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H Z

dávič, -e, m., pes vycvičený v dávení zvěře, zejména škodné, 1, 7.5, 4.1.1.2, H
desaterák, -a, m., jelen mající na jedné lodyze alespoň 5 výsad, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, Z
dlaň, -ě, f., hořejší plochá část dančí lopaty, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
dobry lopatáč, vs, silný a zdatný daněk, 7.2.1, 4.1.1.2, H
dohledávat, nedok., pes hledá postřelenou zvěř, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK
dolina, -y, f., vyhrabané místo jelenem nebo daňkem (v němž se chladí), 1, 7.6.1, 4.2.1, H V
dolovat, nedok., v době říje jelen vyhrabává hlubší lože, 5, 7.6.1, 4.1.1.7, H M VK
drápek, -u, m., ohnutá horní část zobáku, 1, 7.3.2, 4.2.1, H
drávcinka, -y, f., odříznutá část dravé zvěře jako doklad o lovu, 1, 7.6.4, 4.1.1.4, H
dýchánky, -ů, m., místo ve sněhu, kde přečkal noc párek koroptví, 1, 7.6.1, 4.1.1.4, H
dvoják, -u, m., dvouhlavňová lovecká kulovnice, 1, 7.7, 4.1.1.3, H V
dvojka, -y, f., dvouhlavňová lovecká brokovnice, 1, 7.7, 4.1.1.3, H V

F

fialka, -y, f., pachová žláza na horní straně oháňky (ocasu) u lišky, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
fiky, -ů, m., pachové žlázy za kamzičími růžky, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
fretkovat, nedok., lovit králíky pomocí fretky, 5, 7.6.3, 4.1.1.7, H

H

háček, -u, m., zahnuté konce kamzičích růžků, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
hák, -u, m., **1.** silný výběžek dančích parohů, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V **2.** špičák bachyně, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
halali, neskl., n., zvláštní fanfára, 1, 7.8, 4.2.4, H V
hamerleska, -y, f., ručnice s vnitřními kohouty, 1, 7.7, 4.2.3, H, též hamerleska
hlásit, nedok., pes štěkotem oznamuje zhaslou zvěř, 5, 7.4.3, 4.1.1.7, H M V
hledáčka, -y, f., vyhledávání zvěře pomocí psů, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H V, též šoulačka
hledáčky, -ek, f., jarní zkoušky loveckých psů, 1, 7.8, 4.1.1.6, H V
hlodák, -u, m., řezák hlodavců a zajíce polního a králíka divokého, 1, 7.3.1, 4.1.1, Z
hnízdoš, -e, m., mládě dravců v hnízdě, 1, 7.2.3, 4.1.1, Z
holá zvěř, vs, souhrnný název pro laně a kolouchy, 7.2.1, 4.2.1, H Z
honcování, -í, n., páření zajíců, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H
honič, -e, m., pes stopuje a štve zvěř, 1, 7.5, 4.1.1.2, H V

honitba, -y, f., plocha určená k samostatnému výkonu honebního práva, 1, 7.8, 4.1.1.5, V Z

hovořit, nedok., zvuk, který vydávají bažanti při zahřadování (slétají se na noc na strom), 5, 7.4.3, 4.1.1.7, H M

hrabánkovat, nedok., zvěř odhrabává nebo rozhrabává hlínu nebo sníh (zejména srnčí), 5, 7.4.1, 4.1.1.7., H M VK

hrádek, -u, m., vyvýšenina hlíny ve stopě zvěře, 1, 7.6.1, 4.1.1.4, H

hrobař, -e, m., pes zahrabává nalezenou zvěř, 1, 7.5, 4.1.1.2, H

hrot, -u, m., konec výsady, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V

hrozba, -y, f., troubení podrážděného jelena, 1, 7.4.3, 4.2.1, H M VK

hrozen, -u, m., tvrdý trus jelení zvěře, 1, 7.6.2, 4.2.1, H V

hrudka, -y, f., trus srnčí, 1, 7.6.2, 4.2.1, H V

hřadovat, nedok., bažanti se na noc slétávají na strom, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, M

hřeben, -u, m., delší štětina na hřbetě kňoura, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V

hřívá, -y, f., část krku jelena, 1, 7.3.1, 4.2.1, H, V

huba, -y, f., tlama zajíce, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z

hubertka, -y, f., chrupavčitá kůstka v srdci jelena, 1, 7.3.1, 4.2.3, H, viz jelení křížek

holubářka, -y, f., puška pro střelbu na asfaltové holuby, 1, 7.7, 4.2.3, H V

CH

chocholka, -y, f., peří na hlavě jeřábka lesní, sojky obecné, orlovce říčního, 1, 7.3.2, 4.1.1.4, P V

chrochtat, nedok., zvuk, který vydává divočák, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V

chrutí, -í, n., páření černé zvěře a jezevců, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H V

chuchvalce, -ů, m., vyvrhnuté nestavitelné části potravy z volete sov a dravců, 1, 7.6.4, 4.2.1, H

churavec, -ce, m., nemocný srnec, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

chvost, -u, m., ocas rysa a veverka, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V

chvostky, -ů, m., srst na uších (rys, veverka), 1, 7.3.1, 4.1.1, P V

chvostík, -u, m., prodloužená srst na kelce kozorožce, 1, 7.3.1, 4.1.1, H

J

jádro, -a, n., maso škodné zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H

jalová, trvale neplodné samice zvěře, 2, 7.4.2, 4.2.1, H V, viz planá

jednuška, -y, f., lovecká puška s jednou hlavní, 1, 7.7, 4.1.1.3, H
jelení křížek, vs, chrupavčitá kůstka v srdci jelena, 7.3.1, 4.2.3, H, viz hubertka
jíní, -í, n., bělavé konečky kamzičího vousu, 1, 7.3.1, 4.1.1, H

K

kačírky, -ek, f., ocasní pera kachny, 1, 7.3.2, 4.1.1.4, V
káchat, nedok., zvuk, který vydává kachna, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V
kalhotky, -ek, f., prodloužené peří na holeni pernatých dravců, 1, 7.3.2, 4.2.1, H P
kamžit, nedok., zvuk, který vydává liška v úzkosti, 5, 7.4.3, 4.1.1.7, M
kaňkování, -ní, n., páření kun, lišek a vyder, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H V
kazatelna, -ny, f., krytý posed, 1, 7.8, 4.1.1.5, H V
kartáčky, -u, m., srst na mozolnatých výběžcích srnčí zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H
kel, -u, m., silně vyvinutý špičák nebo řezák některých savců vyčnívající z tlamy, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
kelce, -ů, m., horní špičáky černé zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
kelka, -y, f., ocas spárkaté zvěře, medvědů a bobrů, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
kláskovat, nedok., poházet, trousit klásky obilí po cestě k zásypu, 5, 7.6.3, 4.1.1.7, H
klást, nedok., vrhnout mláďata spárkaté zvěře, 5, 7.4.2, 4.2.1, H V
klást oka, vs, chytat nebo lovit ryby zakázaným (pytláckým) způsobem do ok, 5, 7.6.3, 4.2.1, H V
klektáky, -ů, m., horní špičáky černé zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
klektat, nedok., **1.** divočák vydává zvuk horními špičáky, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M V **2.** čáp nebo výr klektá zobákem, 5, 7.4.3, 4.2.1, H M V
klepačka, -y, f., nahánění zvěře, při kterém honci tlučou do stromů, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H
klepat, nedok., zvuk, který vydává tetřev při toku, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
klín, -u, m., ocas bažanta, 1, 7.3.2, 4.2.1, H V
klovec, -e, m., zobák kurovitých, 1, 7.3.2, 4.1.1, P V
knír, -u, m., pera na hlavě dropa velkého, 1, 7.3.2, 4.2.1, P, viz vous
knoflíkač, -e, m., srnec s nepatrnými parůžky, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
koláč, -e, m., měkký trus jelena, 1, 7.6.2, 4.2.1, H V
korálník, -u, m., ostnatý obojek pro psa, 1, 7.7, 4.1.1.3, H
koruna, -y, f., rozvětvené zakončení jeleního parohu nejméně s třemi výsadami, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
korunáč, -e, m., jelen mající paroží se třemi a více výsadami, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

kořen, -u, m., spodní část růžku kamzíka, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
kořínkovat, nedok., jezevec vyhrabává kořínky, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK
kotel, -u, m., hlavní část nory jezevce, 1, 7.8, 4.2.1, H
kotlík, -u, m., hlavní část nory divokých králíků, 1, 7.8, 4.1.1, H
kotlina, -y, f., společné lože černé zvěře, 1, 7.6.1, 4.1.1, 4.2.1, H V
koza, -y, f., brokovnice s hlavněmi nad sebou, 1, 7.7, 4.2.3, H
kozlice, -e, f., kulovnice s dvěma hlavněmi nad sebou, 1, 7.7, 4.1.1, H
kožich, -u, m., nezpracovaná kůže velkých šelem, 1, 7.6.4, 4.2.1, H
kožíšek, -u, m., nezpracovaná kůže malých šelem, 1, 7.6.4, 4.1.1, H
král honu, vs, nejúspěšnější střelec na společném honu, 7.1, 4.1.1.1, H
krajka, -y, f., výběžkovité zakončení lopaty daňčího parohu, 1, 7.3.1, 4.2.1, H, viz prsty
kratiny, -n, f., samčí pohlavní ústrojí, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
krunýř, -e, m., zesílená škára na bocích prasete, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V, viz kyrys
krytí, -í, n., připouštění feny, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H V
křepelák, -a, m., pes s dlouhou jemnou srstí a dlouhými svislými bolci užívaný při lovu pernaté zvěře, 1, 7.5, 4.1.1.2, H
křížák, -a, m., šesterák se vstřícně postavenou výsadou přední a zadní, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
kštice, -e, f., prodloužená pera na hlavě volavky popelavé a kvakoše nočního, 1, 7.3.2, 4.2.1, P, viz vlas
kyrys, -u, m., zesílená škára na bocích prasete, 1, 7.3.1, 4.2.4, H V, viz krunýř
kvítek, -u, m., konec oháňky lišky, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V

L

lákavec, -e, m., polodivoký kačer, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H
lalok, -u, m., část krku losa, 1, 7.3.1, 4.2.1, Z
létavka, -y, f., kachna začínající létat, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H
letnina, -y, f., usušené ratolesti listnatých stromů a dřevin užívané v zimě jako krmivo pro zvěř, 1, 7.8, 4.1.1, H
letošák, -a, m., sele černé zvěře v 1. roce stáří, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
límeč, -e, m., delší peří na hrudi volavky, 1, 7.3.2, 4.2.1, H
liška březová, vs, liška velmi světlé barvy, 7.2.2, 4.2.1, Z
liška křížová, vs, liška s tmavým hřbetním pruhem, který se vpředu rozšiřuje, 7.2.2, 4.2.1, Z

lišta, -y, f., zesílená hrana v přední části dlaně na parohu daňka, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V
lízák, -u, m., jazyk spárkaté zvěře a psovitých šelem, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
lodyha, -y, f., hlavní osa parohu, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V
lončák, -a, m., sele černé zvěře v druhém roce, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H V
lopata, -y, f., ploché daňčí paroží, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V Z
lopatkář, -e, m., slabý daněk se třemi prsty na paroží, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
lyra, -y, f., rozprostřená ocasní pera tetřívka, 1, 7.3.2, 4.2.1, H V

M

maják, -u, m., maskovaný člun, 1, 7.7, 4.2.3, H
malovánky, -ek, f., bahno na kmenech stromů po otírání černé zvěře, 1, 7.6.1, 4.2.1, H V
maska, -y, f., výrazná barevná skvrna na temeni hlavy ptáka, 1, 7.3.2, 4.2.1, H, též čapka;
matěj, -e, m., žertovně zajíc, 1, 7.2.2, 4.2.3, H Z
metat, nedok., vrhnout mláďata (u kuny), 5, 7.4.2, 4.2.1, H V
ministrant, -a, m., boční jelen ve stádě se silným jelenem, 1, 7.2.1, 4.2.3, H
morda, -y, f., tlama psů a větší srstnaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
mordička, -y, f., tlama ježka, kuny, tchoře, lasičky aj., 1, 7.3.1, 4.1.1.4, H V
mravenčit, nedok., **1.** jelen rozhazuje parohy mravenišť, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK **2.** koroptve a bažanti sbírají mravenčí vajíčka, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK
mrmlat, nedok., zvuk, který vydává jelen v říji, 7.4.3, 4.2.1, M
myškovat, nedok., **1.** liška chytá na poli myši, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK **2.** napodobovat zvuk myši (při lákání lišky), 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H

N

nadočník, -u, m., druhá výsada na parohu, 1, 7.3.1, 4.1.1, H P V, viz výsadec
náprsenka, -y, f., jinobarevná skvrna na prsou kuny, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
násadec, -ce, m., spodní část kamzičího růžku, 1, 7.3.1, 4.1.1, H
nátlačka, -y, f., nahánění zvěře několika honci s jedním či dvěma střelci, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H
nehet, -u, m., zakončení zobáku divoké husy, kachny, kormorána, 1, 7.3.2, 4.2.1, H P
nepravidelný jelen, vs, jelen s nestejným počtem výsad na obou lodyhách paroží, 7.2.1, 4.2.3, H
norník, -a, m., pes sloužící k lovu zvěře v norách, 1, 7.5, 4.1.1.2, H V

norování, -ní, n., lov lišek, jezevců a králíků z nor pomocí psů norníků, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H V

nůsek, -u, m., nejpřednější část hrázky na stopě spárkaté zvěře, 1, 7.6.1, 4.1.1.4, H

O

obeznat, dok., zjistit pohyb zvěře podle stop, 5, 7.6.3, 4.2.1, H

obnova, -y, f., čerstvý sníh umožňující stopování, 1, 7.6.1, 4.1.1, H

obojek, -u, m., bílý proužek na krku kohouta bažanta, 1, 7.3.2. 4.2.1, H V

obojetnice, -e, f., lovecká puška s dvěma hlavními nad sebou: s jednou na brokové a s druhou na kulové náboje, 1, 7.7, 4.1.1.3, H

obřítek, -u, m., bílá skvrna okolo řitního otvoru jelení a srnčí zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

očník, -u, m., první výsada na parohu, 1, 7.3.1, 4.1.1, H P V

odezva, -y, f., odpověď soka při troubení v době říje, 1, 7.4.1, 4.2.1, H M V

odložit psa, vs, ponechat psa na místě, pokračovat v lovu bez něho, 7.6.3, 4.2.1, H

odrazit se, dok., zvíře jde jiným směrem (při postřelení) než ostatní prchající zvěř, 5, 7.4.1, 4.1.1.7, H M VK

oháňka, -y, f., dlouhý ocas některých savců, 1, 7.3.1. 4.2.1, H V

ochoz, -u, m., cesta, jíž si zvěř navykla chodit, 1, 7.6.1, 4.1.1, H

okař, -e, m., pytlák, který klade oka na zvěř nebo na ryby, 1, 7.1, 4.1.1.1, H

okařit, nedok., klást oka na zvěř nebo na ryby, 5, 7.6.3, 4.1.1.7, H, viz klást oka

okus, -u, m., okousání (poškození) lesních dřevin zvěří, 1, 7.6.1, 4.1.1, H V

okusek, -u, m., zbytek rostliny zanechaný zvěří po ukousnutí, 1, 7.6.1, 4.1.1, H V

opěrák, -u, m., **1.** třetí výsada jelena (pokud nechybí nadočník), 1, 7.3.1, 4.1.1, P V, **2.** druhá výsada daňka, 1, 7.3.1, 4.1.1, P V

ostruha, -y, f., výrůstek na stojácích u kohouta bažanta, 1, 7.3.2, 4.2.1, P

ošlapávání, -ní, n., páření tetřeva, koroptve, kachny, 1, 7.4.2., 4.1.1.6, H

ouško, -a, n., peří na hlavě (výr velký, výreček malý, kalous ušatý, pustovka), 1, 7.3.2, 4.2.1, P V

ozobí, -í, n., tkáň za zobákem (holub, hrdlička), 1, 7.3.2, 4.1.1, P V

ozývat se, nedok., zvuk, který vydávají laně, 5, 7.4.3, 4.2.1, M

ožeh, -u, m., méně vzhledné místo kolem střelné rány, 1, 7.6.4, 4.1.1, H V

P

- padlá zvěř**, vs, zvěř uhynulá vysílením nebo stářím, 7.2.1, 4.2.1, H
- padlina**, -y, f., zvěř pošlá následkem choroby, 1, 7.2.1, 4.1.1, H
- palec**, -ce, m., silná výsada při dolní straně lopaty daňčího paroží, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
- paletky**, -ek, f., drobná pírká v okolí letek, 1, 7.3.2, 4.1.1, H
- paličkář**, -e, m., mladý samec zvěře jelenovité, který nasazuje paroží (paličky), 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
- páráky**, -ů, m., spodní špičáky kňoura, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
- paruka**, -y, f., znetvořené paroží s trvalým lýčím, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
- parukář**, -e, m., srnec nebo jelen se znetvořeným parožím (s *parukou*), 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
- paspárky**, -ů, m., dva menší výše položené prsty nad chodidly zvěře spárkaté, 1, 7.3.1, 4.1.1, V Z
- paže**, -e, f., přední končetina medvěda hnědého, 1, 7.3.1, 4.2.1, Z
- pečet'**, -ě, f., oblá plošinka na spodku shozené lodyhy paroží, 1, 7.3.1, 4.2.1, H P V
- pekáč**, -e, m., lože zajíce, 1, 7.6.1, 4.2.1, H V
- pelicháč**, -e, m., pelichající kačer, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H
- perly**, -l, f., drobné hrbolky na paroží, 1, 7.3.1, 4.2.1, H P V
- pěstoun**, -a, m., koroptví kohoutek, který se stará o hejno, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H
- pěšák**, -a, m., bažant, který při honu pouze utíká (neletí), 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H
- píchák**, -u, m., zobák (sluka, bekasína otavní), 1, 7.3.2., 4.1.1, H
- pírko**, -a, n., ocásek zajíce, sviště a černé zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
- pískat**, nedok., zvuk, který vydávají srny v říji, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
- plamence**, -ců, m., nepravidelné podélné skvrny na ptačím peří, 1, 7.3.2, 4.1.1, H
- planá**, trvale neplodná samice zvěře, 2, 7.4.2, 4.2.1, H V, viz jalová
- plná**, březí feny a ostatní samice srstnaté zvěře, 1, 7.4.2, 4.2.1, H V
- plouhačka**, -ky, f., hon, kdy střelci i honci postupují v jedné řadě, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H
- plovák**, -u, m., noha kachen, potápek, kormoránů, 1, 7.3.2, 4.1.1, H V
- podkova**, -y, f., zbarvení peří na prsou koroptve, 1, 7.3.2, 4.2.1, H
- podnesky**, -ek, f., druhá snůška vajec, druhé hnízdění, 1, 7.3.2, 4.1.1, H
- podtatrčí**, -í, n., drobné peří pod dlouhými ocasními péry, 1, 7.3.2, 4.1.1, H
- pochva**, -y, f., samičí pohlavní orgán drobné srstnaté zvěře, 1, 7.4.2, 4.2.1, V Z
- pokládání**, -í, n., páření spárkaté zvěře, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H V
- polňák**, -a, m., zajíc zdržující se v polích, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, H

polovačka, -y, f., lov v polích, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H
poslední hryz, vs, část větvičky kladené do tlamy střelené srnčí zvěře, 7.6.4, 4.1.1, H V
prapor, -u, m., delší srst na ohonu psa, 1, 7.3.1, 4.2.1, H
praporce, -ců, m., prodloužená srst na nohách a uších psa, 1, 7.3.1, 4.2.1, H
proutek, -u, m., ocas drobné šelmy, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
prstence, -ců, m., vyklenuté části mezi vruby, 1, 7.3.1, 4.2.1, P
prsty, -ů, m., výběžkovité zakončení lopaty daňčího parohu, 1, 7.3.1, 4.2.1, H P viz krajka
prtě, -í, f., pěšinky vykousané zajíci v obilí, 1, 7.6.1, 4.2.1, H
prut, -u, m., ocas krátkosrstých psů a vydry, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
předsadit, dok., zamířit zbraní před pohybující se zvěř, 5, 7.6.3, 4.2.1, H
přezka, -y, f., vnější samičí orgán u dravé srstnaté zvěře a u fen loveckých psů, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z
přezvěření, -í, n., nadměrný stav zvěře, 1, 7.8, 4.2.1, H V
pucky, -ů, m., mozolovitě hrbolky u paty zadních běhů, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
pukat, nedok., zvuk, který vydávají tetřevi při toku, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
puky, -ů, m., výrůstky na lodyze, velikostně na pomezí perel a výsad, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z
pytlačka, -y, f., pytlácká (rozkládací) puška, 1, 7.7, 4.1.1.3, H
pytlák, -a, m., toulavý pes, 1, 7.5, 4.2.1, H

R

ráže, -í, f., varlata spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
rez, -i, f., moč (všech druhů zvířat), 1, 7.4.1, 4.2.1, H V
rochat, nedok., zvuk, který vydávají daňci v říji, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
rouno, -a, n., část krku muflona, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z
rousy, -ů, m., **1.** prodloužené peří na nohou některých ptáků (např. sov, holubů), 1, 4.3.2, 4.2.1, H
2. delší srst nad kopyty některých savců, 1, 7.3.1, 4.2.1, H
rukávník, -u, m., síť pro odchyt koroptví nebo divokých kachen, 1, 7.7, 4.2.1, H
rusák-a, m., druh zajíce, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, H
růže, -e, f., spodní část parůžku, 1, 4.3.1, 4.2.1, H V
růžky, -ů, m., peří na hlavě (bažant obecný, potápka roháč), 1, 7.3.2, 4.2.1, H V
ryčet, nedok., zvuk, který vydává jelen v říji, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
rýdovák, -u, m., ocas dravců a sov, 1, 7.3.2, 4.1.1, P V

ryhy, -h, f., podélné drážky na lodyze, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V Z

ryj, -e, m., tlama prasete, 1, 7.3.1, 4.1.1, V Z, viz rypák

rypák, -u, m., tlama prasete, 1, 7.3.1, 4.1.1, V Z viz ryj

ryzka, -y, f., liška s narudlou srstí, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, Z

Ř

řadění, -í, n., páření kachen, 1, 7.4.2, 4.1.1.6, H

řetěz, -u, m., hejno vodní pernaté zvěře, 1, 7.2.3, 4.2.1, Z

S

sekáč, -e, m., kňour v třetím roce, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

shoz, -u, m., shozený paroh, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

skolit, dok., zvuk, který vydává liška, 5, 7.4.3, 4.2.1, M V

skučet, nedok., zvuk, který vydávají liščata, 5, 7.4.2, 4.2.1, M

slech, -u, m., ucho lovné zvěře a psa, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

slídič, -e, m., pes určený k vyslídění zvěře (v hustém porostu) a k jejímu vyhnání, 1, 7.5, 4.1.1.2, H

smola, -y, f., řídký trus tetřeva a jiných kurovitých, 1, 7.6.2, 4.2.1, H V, viz smůla

smůla, -y, f., řídký trus tetřeva a jiných kurovitých, 1, 7.6.2, 4.2.1, H V, viz smola

spála, -y, f., zbarvení srsti na břicho v okolí pohlavního údu, které se objeví v době říje u jelena a daňky, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V

spár, -u, m., dráp u dravců a sov, 1, 7.3.2, 4.1.1, P V

spárkatá zvěř, vs, zvěř se spárky, 7.2.1, 4.1.1.2, V Z

spárky, -ů, m., rohovitá kopýtko, jimiž končí prsty zvěře jelení, dančí, muflonů, kamzíků a divočáků, 1, 7.3.1, 4.1.1, V Z

spratek, -a, m., surová kůže drobných savců a ptáků, 1, 7.6.4, 4.2.1, H

srpky, -ů, m., okrajová ohnutá péra v tatrči tetřívka, 1, 7.3.2, 4.2.1, H

stojáček, -u, m., noha drobné pernaté zvěře, 1, 7.3.2, 4.1.1.4, H P V

stoják, -u, m., noha lovné pernaté zvěře, 1, 7.3.2, 4.1.1, H P V

strouhat se, nedok., jelen tře parožím o dřevinu, 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK

struhy, -h, f., řezáky hlodavců a zajíce polního a králíka divokého, 1, 7.3.1, 4.1.1, Z, viz hlodáky

střapec, -e, m., 1. prodloužená srst u pohlavního ústrojí spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H

2. výrůstek žíněných vláken na prsou krůty, 1, 7.3.2, 4.2.1, H

stříkance, -ů, m., výkaly dravých ptáků, 1, 7.6.2, 4.1.1, H V
stříž, -e, f., srst v místě nástřelu, 1, 7.6.4, 4.1.1, H
supět, nedok., zvuk, který vydávají srnci, 5, 7.4.3, 4.2.1, M
sváteční střelec, vs, žertovné označení myslivce, který se myslivosti nevěnuje soustavně a opravdově, 7.1, 4.1.1.1, H
světla, -el, n., oči zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
svírák, -u, m., tlama spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V
svírka, -y, f., samičí pohlavní ústrojí spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

Š

škára, -y, f., kůže černé zvěře a jezevce, 1, 7.3.1, 4.2.1, H
škodná, černá zvěř, 2, 7.2.1, 4.2.2, Z
škrabáky, -ů, m., ostré drápy zajíce, 1, 7.3.1, 4.1.1, H Z
škůdník, -a, m., srnec nebo jelen s hladkými nebo ostrými lodyhami, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
šoulačka, -y, f., vyhledávání zvěře pomocí psů, 1, 7.6.3, 4.1.1.6, H V, viz hledačka
špice, -e, f., ukončení lodyhy parohu jelena jedním vrcholem, 1, 7.3.1, 4.1.1, V Z
špičák, -u, m., srnec s nevětvenou lodyhou paroží, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H
štětec, -ce, m., ocas jezevce, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
štětka, -y, f., výrůstek na prsou krocana, 1, 7.3.2, 4.2.1, H

T

tatrč, -e, m., ocas tetřívka nebo jeřábka (s rozložitelnými péry), 1, 7.3.2, 4.1.1, H
těžká, březí samice spárkaté zvěře, 2, 7.4.2, 4.2.1, H V
tlama, -y, f., u vlka, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V
tok, -u, m., páření pernaté zvěře, 1, 7.4.2, 4.1.1, H V
tokat, nedok., zvuk, který vydávají tetřevi při toku, 5, 7.4.3, 4.2.1, H V
toulce, -ů, m., duté rohy muflona a kozorožce, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
trávník, -u, m., žaludek spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H
trnkovice, -ce, f., barevná odrůda sluky, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H, viz trnovka
trnovka, -y, f., barevná odrůda sluky, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H, viz trnkovice
trny, -ů, m., výběžky vyrůstající z dlaně a lišty na parohu daňka směrem dovnitř, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z
trojče, -ete, n., kozlicová obojetnice s kulovou hlavní po straně, 1, 7.7, 4.2.1, H
troubit, nedok., zvuk, který vydává jelen v říji, 5, 7.4.3, 4.2.1, M

trylkovat, nedok., zvuk, který vydávají tetřevi, 5, 7.4.3, 4.2.1, M

třásničky, -ek, f., rohovité výrůstky na prstech tetřeva v zimě, 1, 7.3.2, 4.1.1.4, H

U

újedník, -a, m., kdo nedohledá postřelenou zvěř, 1, 7.1, 4.1.1.1, H

uhlířka, -y, f., liška s tmavou hřbetní srstí, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, H Z

V

varovač, -e, m., sojka nebo čejka, která svým křikem hlásí přítomnost jiné zvěře nebo člověka, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H

vějříř, -e, m., paprskovitě rozložitelný ocas tetřeva, dropa nebo krocana, 1, 7.3.2, 4.2.1, H

V

veksl, -u, m., stezka nebo pěšinka zvěří pravidelně používaná, 1, 7.6.1, 4.2.1, H

veslo, -a, n., noha labutí a divokých hus, 1, 7.3.2, 4.2.1, H P V 2. ocas ondatry pižmové, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V

větrník, -u, m., nos, čenich spárkaté zvěře, 1, 7.3.1, 4.1.1, H V

vidlačka, -y, f., mladá koroptev mající v ocase delší okrajová pera, 1, 7.2.3, 4.1.1.2, H

vidlák, -a, m., jelen nebo srnec se dvěma výsadami na každé lodyze, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

vidlice, -e, f., ukončení lodyhy parohu jelena rozvětvením do dvou výsad, 1, 7.3.1, 4.2.1, V Z

vlas, -u, m., prodloužená pera na hlavě volavky popelavé a kvakoše nočního, 1, 7.3.2, 4.2.1, P, viz kštice

vlčí výsada, vs, čtvrtá výsada jelena (často chybí), 7.3.1, 4.2.1, P V. viz vlčnick

vlčnick, -u, m., čtvrtá výsada jelena (často chybí), 1, 7.3.1, 4.1.1, P V viz vlčí výsada

vlček, -u, m., zařízení na odchyt bažantů a koroptví, 1, 7.7, 4.1.1.4, H

vlečka, -y, f., umělá stopa utvořená vlekem, 1, 7.7, 4.1.1, H

vlečkař, -e, m., kdo dělá vlečku, tj. umělou stopu, 1, 7.1, 4.1.1.1, H, viz vlečkař

vlečkař, -e, m., kdo dělá vlečku, tj. umělou stopu, 1, 7.1, 4.1.1.1, H, viz vlečkař

vlek, -u, m., návnada (zpravidla čerstvě postřelená drobná zvěř nebo její vnitřnosti) vlečená k přilákání škodné, 1, 7.7, 4.1.1, H

vlna, -y, f., srst zajíců, králíků a šelem, 1, 7.3.1, 4.2.1, H

vodař, -e, m., pes lovící i ve vodě, 1, 7.5, 4.1.1.2, H

vodič, -e, m., pes vyhledávající zhaslou zvěř, 1, 7.5, 4.1.1.2, H V

volák, a, m., zajatý pták sloužící k lákání jiných ptáků, 1, 7.7, 4.1.1, H V, viz volavka

volavka, -y, f., zajatý pták sloužící k lákání jiných ptáků, 1, 7.7, 4.1.1, H V, viz volák

vous, -u, m., prodloužená péra pod hrdlem tetřeva, též prodloužené osiny po stranách nosu dropa, 1, 7.3.2, 4.2.1, H, viz knír

vruby, -ů, m., rýhy vzniklé příčným zvrásněním povrchu rohu, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V

vřeštidlo, -a, n., vábnice napodobující zaječí vřeštění (k přilákání lišky), 1, 7.7, 4.1.1.3, H

vřeštit, nedok., zvuk, který vydává zajíc, 5, 7.4.3, 4.1.1.7, M

výbol, -u, m., hrbolek země nebo ve sněhu v přední části šlépěje jelenovité zvěře, 1, 7.6.1, 4.1.1, H

vydávat, nedok., pes nebo liška štěká, 5, 7.4.3, 4.2.2, H M V

vydrák, -a, m., pes vycvičený k lovu vyder, 1, 7.5, 4.1.1.2, H

vyháčkovat, dok., vytáhnout střeva z pernaté zvěře, 5, 7.6.4, 4.1.1.7, H

vyhazovák, -u, m., vyhazovač (součást pušky), 1, 7.7, 4.1.1.3, H

výhoz, -u, m., nejedlé části vnitřností, 1, 7.6.4, 4.1.1, H

vyλουςknout, dok., zvuk, který vydávají tetřevi při toku, 5, 7.4.3, 4.2.1, M

výpraš, -e, m., trus drobné pernaté zvěře, 1, 7.6.2, 4.1.1, H V

výrovka, -y, f., místo k odstřelu některých škodlivých ptáků přilákaných na výra, 1, 7.7, 4.1.1.5, H

výpadník, -a, m., obvykle starší myslivec, který uspořádává výřad, tj. uspořádání a uložení ulovené zvěře podle počtu a druhu, 1, 7.1, 4.1.1.1, H

výsadec, -ce, m., druhá výsada na parohu, 1, 7.3.1, 4.1.1, H, viz nadočník

výsady, -d, f., výčnělky vyrůstající z lodyhy paroží, 1, 7.3.1, 4.2.1, P V

vysoká, jeleni a laně, 2, 7.2.1, 4.2.2, Z

vystavovat, nedok., pes stojí nad zvěří, 5, 7.6.3, 4.2.1, H M VK

vyvětrat, dok., rozříznout dutinu břišní, aby mohly uniknout plyny, 5, 7.6.4, 4.2.1, H

vývrh, -u, m., vyvržené vnitřnosti zvěře, 1, 7.6.4, 4.1.1, H V

vývrтка, -y, f., degenerované, nepravidelně nasazené paroží nemocného jelena, 1, 7.3.1, 4.2.1, H

vývržky, -ů, m., chuchvalce srsti a peří v nestrávené potravě sov, 1, 7.6.1, 4.1.1, H

Z

zakrslík, -a, m., srnec s nevyvinutým parožím, 1, 7.2.1, 4.1.1.2, H

zalomit se, dok., zvíře hlučně někam zapadne, 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK

založit se, dok., zvíře si lehne, položí se, 5, 7.4.1, 4.1.1, H M VK

zápory, -ů, m., otisky spárků do země hluboce a ostře vryté, 1, 7.6.1, 4.1.1, H
záráz, -u, m., usmrcení postřelené zvěře loveckým nožem, 1, 7.6.1, 4.1.1, H
zárázák, -u, m., lovecký nůž, jímž se dá zvěři záráz, 1, 7.7, 4.1.1.3, H
zasádlený, vykrmený (medvěd nebo jezevec), 2, 7.8, 4.1.1, H V
záseka, -y, f., malý umělý kryt k čekání na zvěř, 1, 7.7, 4.1.1, H
zástěrka, -y, f., světlá srst kolem pohlavního ústrojí srny, 1, 7.3.1, 4.2.1, 4.2.1, H
záškodník, -a, m., kdo pouze střílí a nestará se o hájení a ochranu zvěře, 1, 7.1, 4.1.1.1, H
zaštěkávat, nedok., pes hlásí zvěř zdravou nebo postřelenou, 5, 7.4.3, 4.1.1, H M V
záštita, -y, f., úkryt lovce z chvojí nebo rákosí, 1, 7.7, 4.2.1, H V
závoj, -e, m., peří na hlavě sovy, 1, 7.3.2, 4.2.1, H P
zbraně, -í, f., horní i dolní špičáky kňoura, též označení pro špičáky šelem, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
zejk, -u, m., zářez na spodních okrajích části zobáku u sokolovitých dravců, 1, 7.3.2, 4.2.4, H V
zeleně, -ě, f., nestrávený obsah žaludku, 1, 7.6.4, 4.2.1, H
zhasínat, nedok., zvíře hyne, umírá, 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK
zhaslá zvěř, vs, zvěř zastřelená nebo mrtvá následkem postřelení, 7.4.1, 4.2.1, H
zoban, -u, m., zobák volavky, 1, 7.3.2, 4.1.1, P
zrazená zvěř, vs, zvěř vyplašená z úkrytu nebo z pastvy, 7.4.1, 4.2.1, H V
zrcadlo, -a, n., bílé zbarvení kolem řitního otvoru srnčí zvěře, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V
zrzka, -y, f., liška s rudou srstí, 1, 7.2.2, 4.1.1.2, Z
zůstat v ohni, vs, (o zvěři) být na místě usmrcen, 7.4.1. 4.2.1, H
zvěřák, -u, m., strom poražený na zimu zvěři na ohryz, 1, 7.8, 4.1.1, H

Ž

ždímat, nedok., močit, 5, 7.4.1, 4.2.1, H M VK
žila, -y, f., samčí pohlavní úd spárkaté zvěře a některých hospodářských zvířat, 1, 7.3.1, 4.2.1, H V

ZÁVĚR

V této práci jsem se pokusila vymezit a blíže charakterizovat pojem myslivecká mluva. Myslivecká mluva je vrstva výraziva vázaného na činnost zvanou myslivost. Laická veřejnost se domnívá, že myslivecká mluva je synonymem pro myslivecký slang. Za pomoci odborné lingvistické i myslivecké literatury jsem doložila, že tomu tak není. Součástí myslivecké mluvy jsou nejen výrazy slangové (*barva, brýle, pěstoun*), ale i výrazy spisovné, které lze nalézt v kodifikačních příručkách (*bachyně, slechy, škára*). Některá pojmenování jsou stará (např. *bakadla* – oči zajíce; dnes již myslivci dávají přednost univerzálnímu označení *světla*), jiná novější (jedná se hlavně o názvy zbraní; *Derringer, Beretta*).

Zároveň jsem se pokusila vymezit základní pojmy *sociolekt, slang, profesní mluva a argot*, které s mysliveckou mluvou souvisejí. Považuji za nezbytné si tyto základní pojmy vymezit, protože jejich hranice bývají mnohdy neostře. Podle některých lingvistů někdy dochází k nadřazení slangu nad tyto ostatní termíny, někdy tyto termíny mohou dokonce splývat.

Součástí mé práce byla také charakteristika mysliveckého prostředí (historie, hierarchie, odívání, myslivecká činnost, myslivecká zvířata). To je s mysliveckou mluvou velmi úzce spjaté, protože myslivec přijímá určitý životní styl a s ním souvisí i znalost této mluvy. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.2.1, pro myslivce je myslivecká mluva velmi důležitá - její znalost je znakem odborné vyspělosti a pokud ji myslivec užívá, dává tak najevo, že ctí myslivecké zvyky a tradice.

Hlavní náplní mé práce byl vlastní sběr výrazů a jeho následné porovnání s výrazy uvedenými v odborné lingvistické i myslivecké literatuře. Všechny tyto sebrané výrazy jsou rozděleny do sémantických skupin v kapitole 7 (názvy osob, názvy zvířete atd.) a zároveň tvoří abecední slovníček mysliveckých výrazů v kapitole 8. Nejpočetnějším slovním druhem jsou podstatná jména vyjadřující názvy osob (*bouchal, vlečkař, záškodník*), názvy zvířete (*desaterák, barvař, honič*) a názvy částí těla zvířete (*světla, běhy, ryj*). Méně častý je výskyt sloves. Ta označují chování zvířete v různých situacích či její zvukové projevy (*liška kaňkuje, tetřev toká, srnec beká*). Nejméně zastoupena jsou přídavná jména (*těžká, jalová, sváteční střelec*). Myslivecké výrazy jsou nejčastěji tvořeny dvěma způsoby, a to příponovým odvozováním a metaforickým přenášením významu. Největší zastoupení mají odvozené výrazy s příponami -ák (*desaterák, špičák, polňák, bahňák*) a -ář/ář (*barvař, vodař, lopatkář, parukář*). Výrazy s přeneseným

významem tvoří značnou část myslivecké mluvy (*brýle, štětec, kartáčky, kalhotky, zástěrka*).

Ke sběru byla využita metoda dotazníku, který je uveden v příloze, a metoda poslechová. Zároveň byly excerpovány myslivecké časopisy, elektronické zdroje i myslivecká i lingvistická literatura. Úkolem celkem 47 respondentů ze 3 různých mysliveckých sdružení (MS BUDOČEP Budějovice, MS SVAT Dobruška, MS Velký Bor) bylo co nejlépe popsat obrázky zvíře mysliveckou mluvou (části těla zvíře). Nebylo důležité vypsát každé slovo, které obsahuje myslivecký slovník. Respondenti měli dokázat, že umějí určit a pojmenovat části těla zvíře, která se vyskytuje v jejich blízkosti. Znalost prostředí a živočichů, o které pečují, je předpokladem dobrého myslivce a přítele přírody. Výsledky dotazníku dopadly nad očekávání dobře a bylo zřejmé, že všichni členové jsou podle znalosti mluvy dobrými myslivci i přáteli přírody.

Věkové spektrum u respondentů bylo velmi široké, pohybovalo se od 21 let do 83 let. Všichni dotazovaní byli muži. S ohledem na regionální příslušnost mluvčích byla podoba některých výrazů ovlivněna obecnou češtinou (např. *rejdivák* místo *rydivák*).

Při zpracování výsledků jsem postupovala podle úvodních hypotéz: Je myslivost stále vnímána jako především mužská záležitost? Tvary mysliveckých výrazů tomu nasvědčují, je zde základní jmenný mužský rod, ženská pojmenování jsou neobvyklá (*král honu, sváteční střelec, nikoliv královna honu, sváteční střelkyně*). Výsledky dotazníku však hovoří překvapivě. Zejména mladší myslivci (27 dotazovaných) se vyjádřili v tom smyslu, že by jim ženská společnost v mysliveckém spolku nevadila, naopak by ji uvítali. Tato skupina tvořila necelých 58 % všech dotazovaných. Naproti tomu ti starší (20 dotazovaných) jsou přesvědčeni, že žena a myslivost k sobě nepatří. Hypotéza, že myslivost je stále vnímána jako výlučně mužská činnost, se tedy nepotvrdila.

Naopak druhou hypotézu o solidní znalosti myslivecké mluvy lze podložit. 38 % respondentů (18) popsal všechny obrázky správnými výrazy. Dotazníky ostatních respondentů vykazovaly drobné chyby, avšak jednalo se o výrazy, které činily problém všeobecně (např. *pucky* u srnce – mozolovité hrbolky na patě zadních běhů). Mohu tedy potvrdit, že myslivci považují za samozřejmost ovládat alespoň základy myslivecké mluvy. Myslivec, který neovládá alespoň tyto základy, nemůže být považován za myslivce. Takový člověk dává najevo, že si neváží mysliveckých tradic.

Je však nezbytné podotknout, že v minulých letech byla situace pro myslivost příznivější. Tato činnost měla pro mnoho lidí své kouzlo, lov zvíře byl vnímán jako

odměna za dobře odvedenou práci v honitbě, také zvěře se vyskytovalo mnohem více, např. zajíců, bažantů či koroptví. Dnešní moderní zrychlená a tržní doba to myslivosti příliš neulehčuje. Moderní těžké zemědělské stroje zabíjejí zvěř ukrytou v trávě, stále roste počet lidí, kteří pouze loví, pytláci a situace v přírodě je nezajímavá. Samotných myslivců je mnohem méně než dříve. Ačkoliv tak klesl počet znalců a uživatelů myslivecké mluvy, budoucí členové mysliveckých sdružení jsou si stále vědomi její důležitosti a vykonávání mysliveckého práva chápou jako věc cti.

První české myslivecké slovníky se nijak výrazně neliší od těch současných. Zvířecích druhů, které myslivecká mluva rozlišuje, však pomalu ubývá, proto ubývají i myslivecké výrazy. Stále více zvířat přibývá na seznam ohrožených druhů. Myslím si, že tato neblahá situace bude v budoucnu nabývat ještě větších rozměrů. Naštěstí stále existují lidé, kterým příroda není lhostejná a snaží se ji chránit.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Čeština, řeč a jazyk*. Praha: ISV nakladatelství, 2000. ISBN 80-85866-57-9.

ČECHOVÁ, Marie. *Slang a styl*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008. ISBN 978-80-7043-764-3.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

HUBÁČEK, Jaroslav. *K současnému stavu zkoumání sociolektů*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008, s. 4. ISBN 978-80-7043-764-3.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Malý slovník českých slangů*. Ostrava: Profil, 1988, s. 154. ISBN: 48-010-88.

HUBÁČEK, Jaroslav. *O českých slanzích*. Ostrava: Profil, 1981. ISBN 48-011-81.

HUBÁČEK, Jaroslav. *Výběrový slovník českých slangů*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2003, s. 3. ISBN 80-7042-629-2.

HUGO, Jan a kol. *Slovník nespisovné češtiny*. Praha: Maxdorf, 2009, s. 12. ISBN 978-80-7345-198-1.

JAKLOVÁ, Alena. *Argot na začátku století a dnes*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 1998. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1998, s. 118-119. ISBN 80-7043-230-0.

KARLÍK, Petr a kol. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

KOVAŘÍK, Jaromír. Z dějin našeho mysliveckého písemnictví. *Myslivosť* [online]. 56(2). ISSN 0323-214X. Dostupné z:[<http://myslivost.cz/Casopis-Myslivosť/Myslivecke-zabavy/2008/Myslivecke-zabavy-02---2008/Z-dejin-naseho-mysliveckekeho-pisemnictvi>]

KRČMOVÁ, Marie. *Stratifikace současné češtiny* [online]. Ústav jazykovědy, Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, 2003 [cit. 6.3.2015]. Dostupné z: [<http://phil.muni.cz/stylistika/studie/stratifikace.doc>]

KŘÍSTEK, Václav. Poznámky k problematice argotu a slangů. *Slovo a slovesnost* [online]. 1973, 34(1) [cit.11.3.2015].ISSN 0037-7031. Dostupné z:[<http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3943>]

Materiály získané na základě rozhovorů s panem Jaromírem Polankou, členem MS SVAT Dobruška. Téma: Různá myslivecká témata. Dobruška 21. 3. 2015.

MOTTL, Stanislav a kol. *Myslivosť*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1966. ISBN 07-014-66.

ODALOŠ, Pavol. *Futbal verzus sociolekt*. In: : Sborník přednášek z VI. konference o slangu a argotu v Plzni 15.-16. září 1998. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 1998, s. 60. ISBN 80-7043-230-0.

PEŇÁZ, Petr. Poznámky k češtině ve vojenském prostředí. *Naše řeč* [online]. 1987, 70(3) [cit. 11.3.2015]. ISSN 0027-8203. K dispozici na:[<http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6700>]

PLÍVA, Zdeněk. *Myslivecká mluva – přehled*. In: mysliveckykrouzek.hys.cz [online]. 2009 [cit. 29.3.2015]. Dostupné z: [http://www.myslivelykrouzek.hys.cz/studijni-ml/MP_popis_tela.pdf].

ŠEPLAVÝ, Petr a kol. *Myslivosť v České republice*. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky, ©2003. ISBN 978-80-7084-889-0.

TRIPES, Oldřich. Myslivecká mluva. *Myslivost* [online]. 2007, **55**(3) [cit. 23.3. 2015]. ISSN 0323-214X. Dostupné z: [<http://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2007/Brezen---2007/Dodruzujme-myslivecke-tradice---Myslivecka-mluva>]

Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR, v.v.i. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. SSČ AV ČR, v.v.i. ©2011. [Cit. 25.3.2015]. Dostupné z: [<http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>].

VACH, Milan, KOVAŘÍK, Jaromír. *Myslivecké zvyky a tradice*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1973. ISBN 07-002-73.

VONDRÁČEK, Miloslav. *Argot – funkční vymezení*. In: Sborník přednášek z 8. konference o slangu a argotu konané v Plzni ve dnech 26.-27. února 2008. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2008, s. 25. ISBN 978-80-7043-764-3.

VONDRÁČEK, Miloslav. *Funkční diferenciacie slangu a profesní mluvy*. In: Sborník přednášek z VII. konference o slangu a argotu v Plzni 24.-25. září 2003. Plzeň: Pedagogická fakulta ZČU v Plzni, 2005, s. 18. ISBN 80-7043-359-0.

ŽALMAN, Josef. *Základy myslivosti*. Brno: Tiskové a nakladatelské podniky Zář, 1947.

PŘÍLOHA 1

Dotazník o myslivosti a myslivecké mluvě

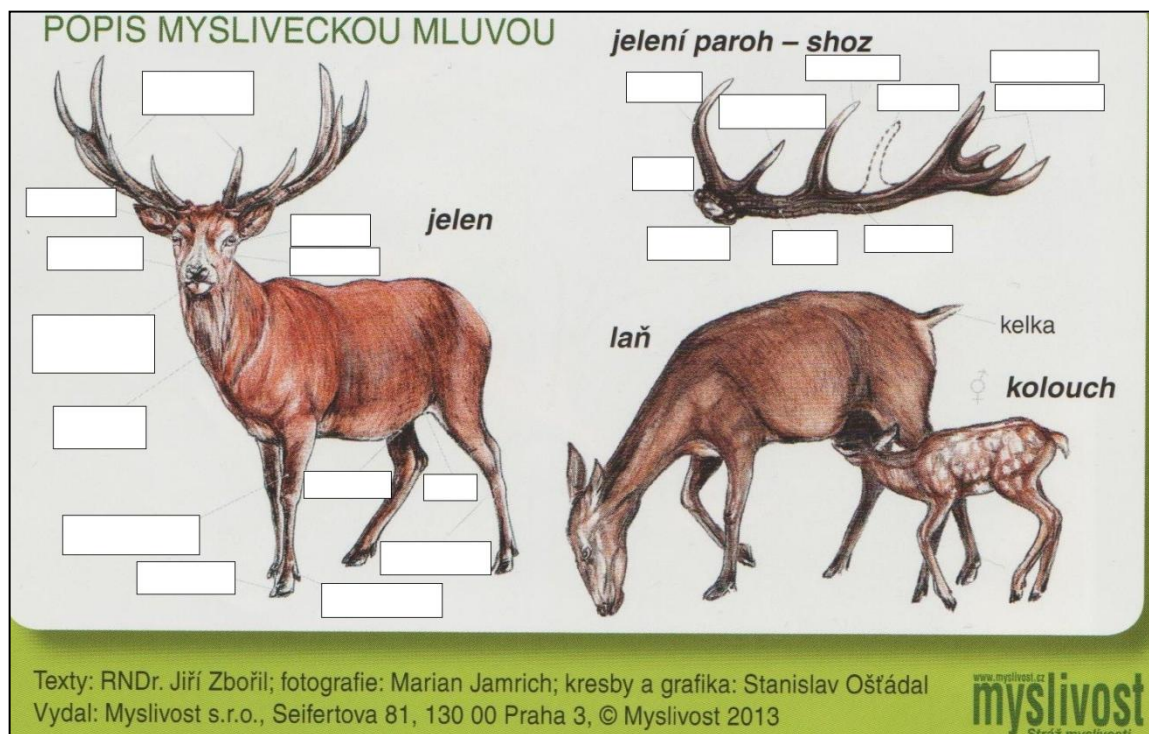
Věk:

Pohlaví:

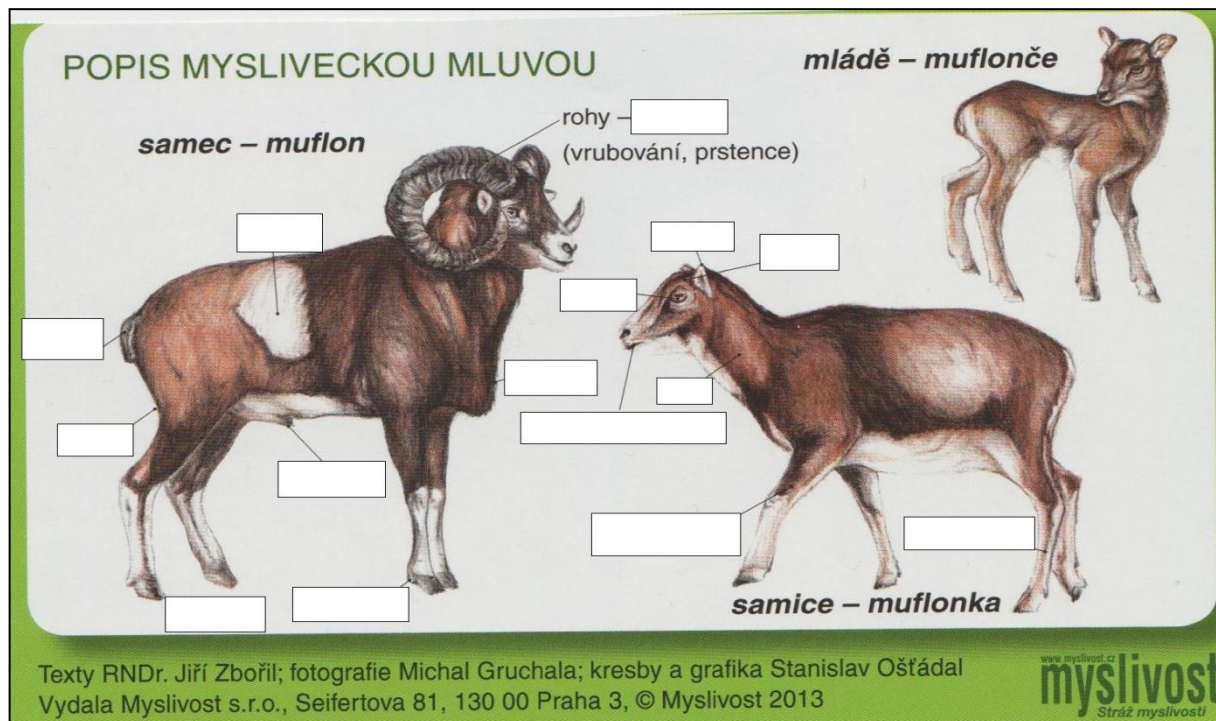
- 1) Jak jste se vlastně k myslivosti dostal/a? (Je některý člen Vaší rodiny také v mysliveckém spolku?)
- 2) Jak dlouho se pohybujete v mysliveckém prostředí?
- 3) Je podle Vás myslivost pouze mužskou záležitostí?
- 4) Zastáváte funkci hospodáře nebo nějakou jinou významnější funkci?
- 5) Užíváte mysliveckou mluvu automaticky i jinde než mezi myslivci?
- 6) Myslíte si, že každý myslivec by měl bezpodmínečně mysliveckou mluvu perfektně ovládat?
- 7) Považujete mysliveckou mluvu za subjekt statický, nebo si naopak myslíte, že se v budoucnu promění? Proč?

PŘÍLOHA 2 - OBRÁZKY⁸³

JELEN EVROPSKÝ

MUFLON

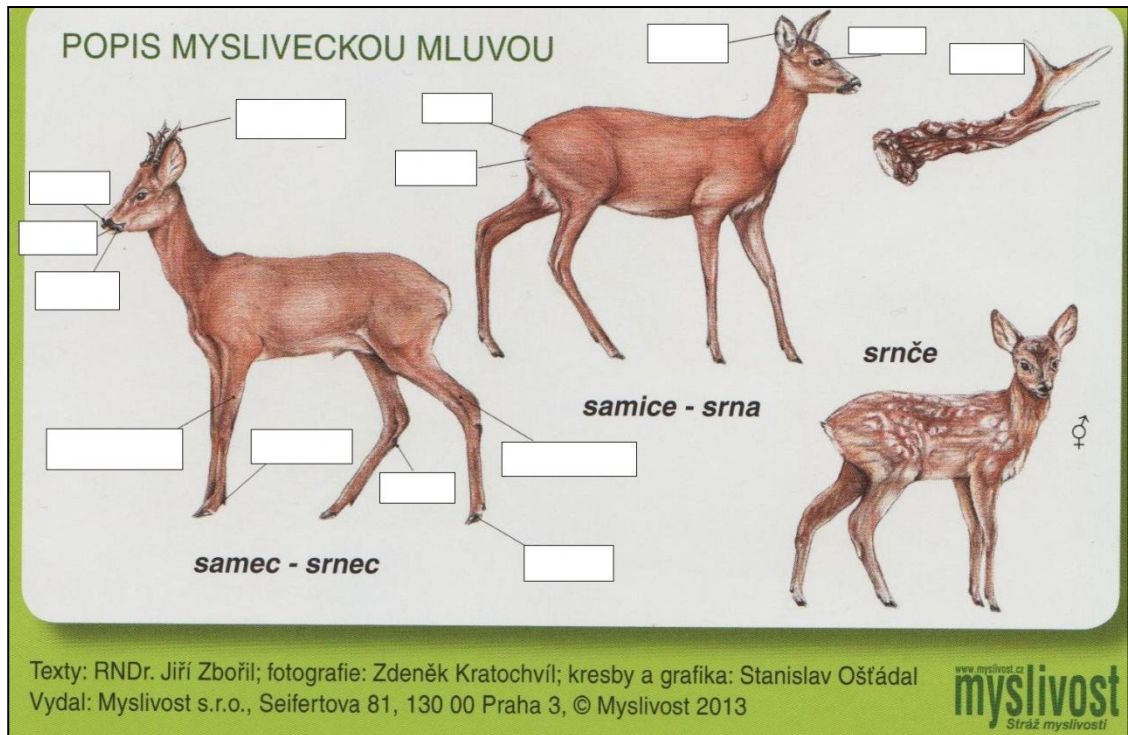
⁸³ Zdroje obrázků: časopis Malá myslivost 1/2013, 2/2013, 3/2013, 4/2013, 6/2013, 7/2013, 8/2013, 9/2013, 10/2013, 11/2013, 13/2013.

Dostupné z: <http://zalesacisedivlci.blog.cz/1005/myslivecka-mluva-popis-zvere-aj>

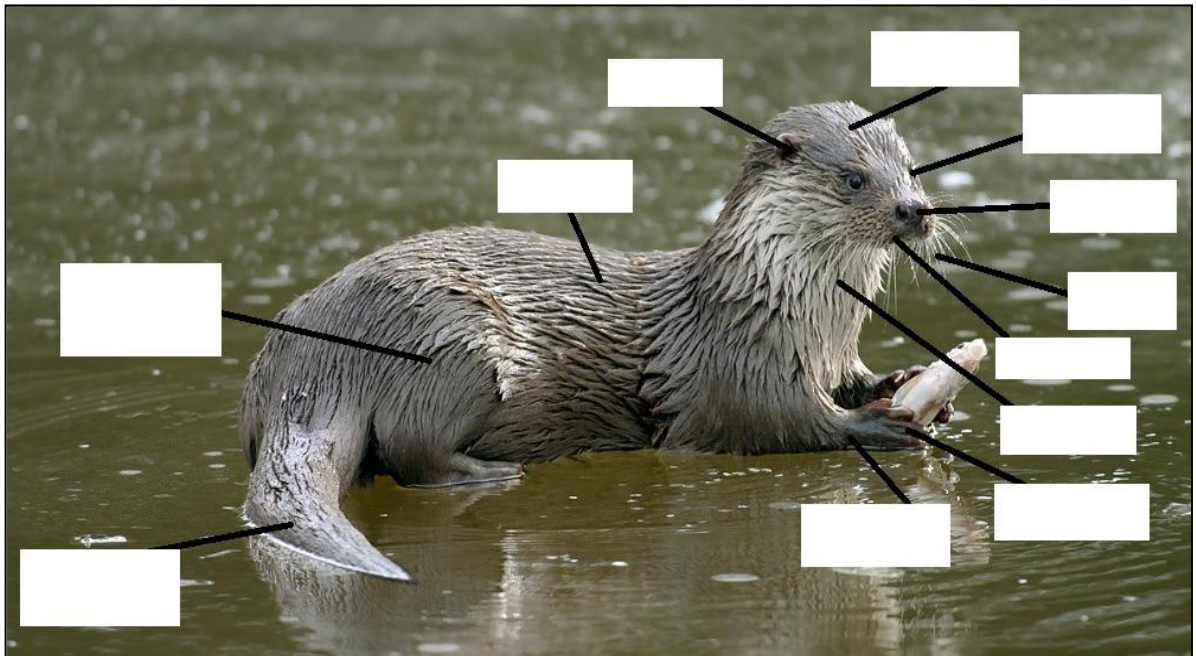
Dostupné z: www.rozhlas.cz/hlas/selmy/-zprava/rys-ostrovid--12443

Dostupné z: www.naturfoto.cz/vydra-ricni-fotografie-884.html

SRNEC OBECNÝ

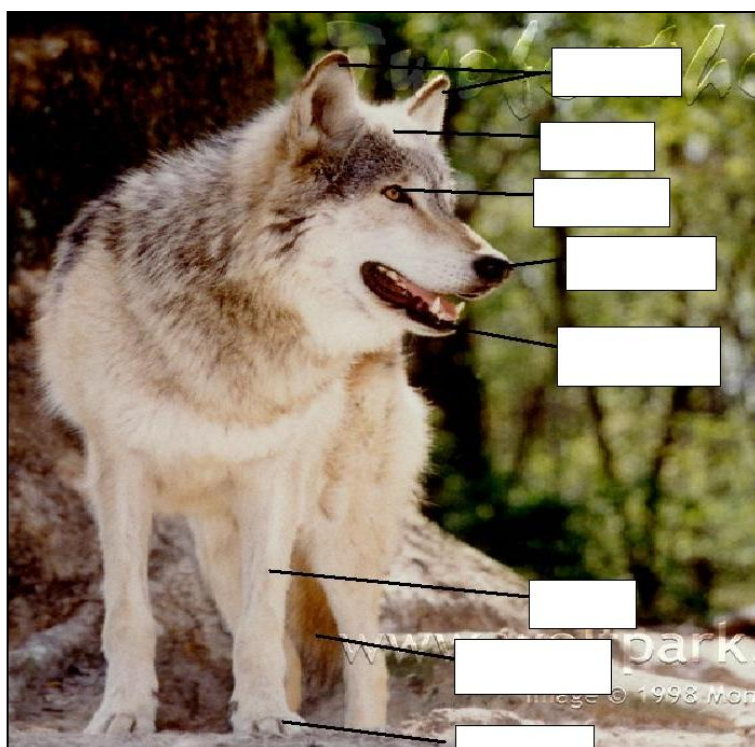

VYDRA ŘÍČNÍ

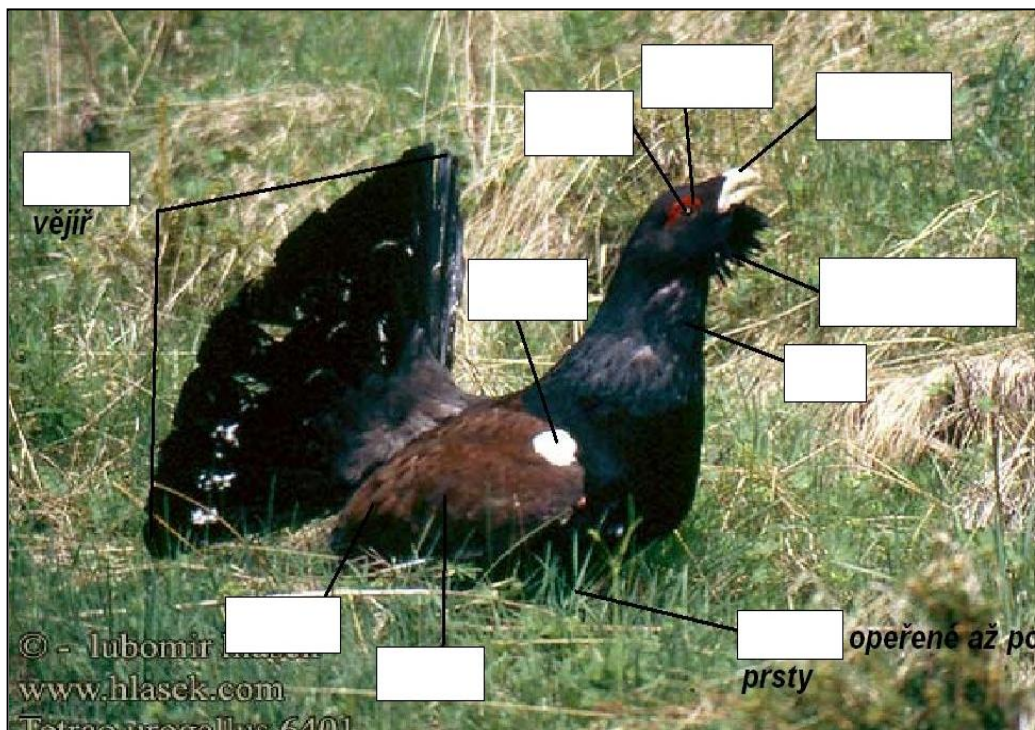

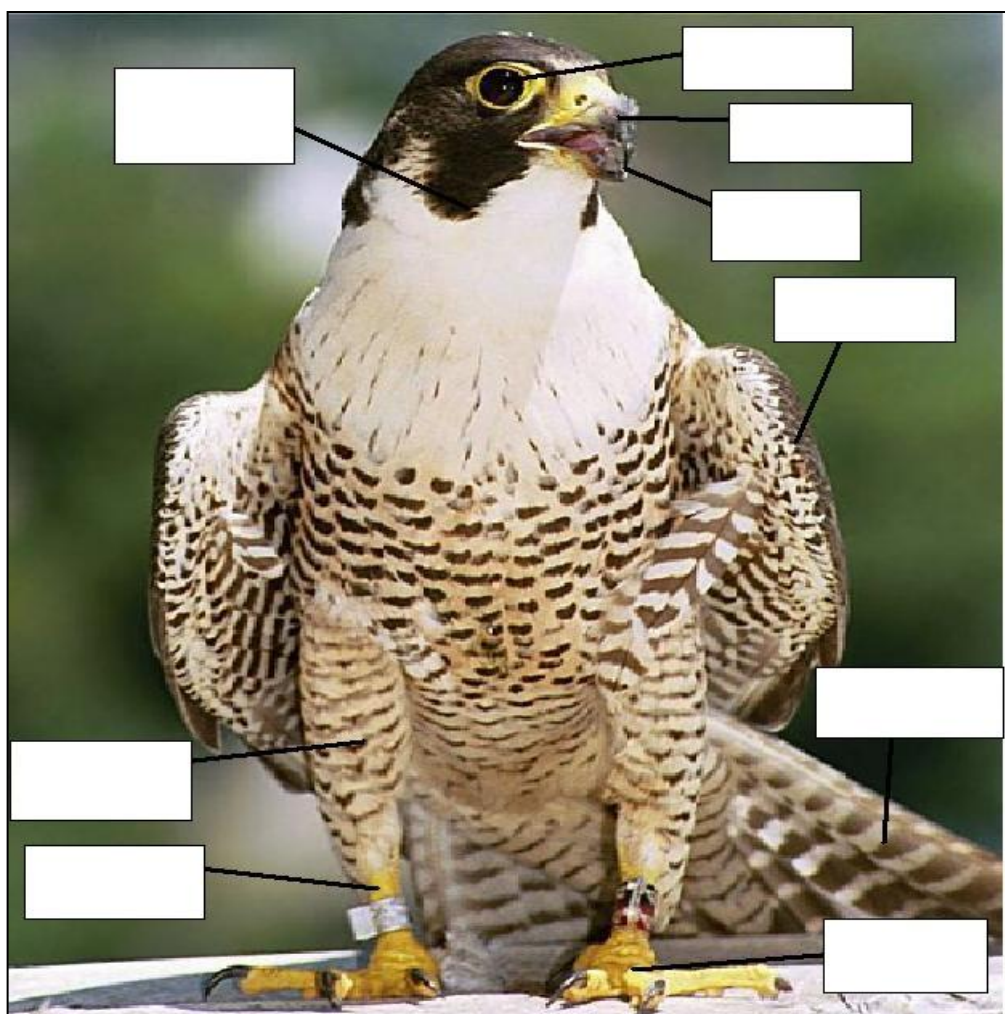
VLK OBECNÝ

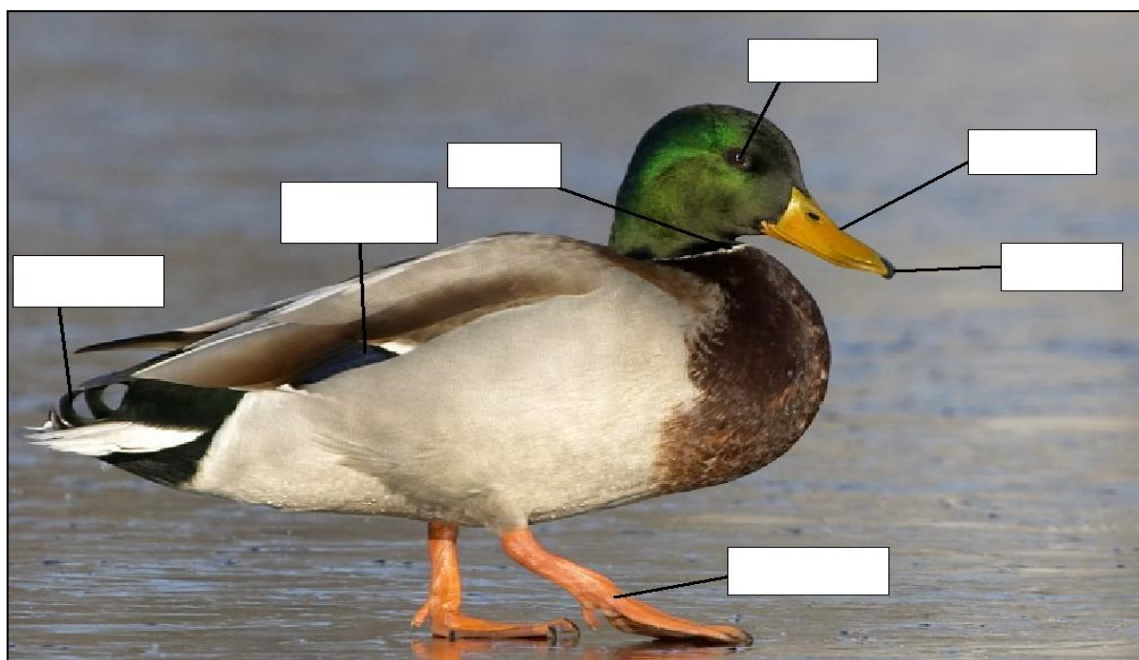
TETŘEV HLUŠEC

SOKOL STĚHOVAVÝ

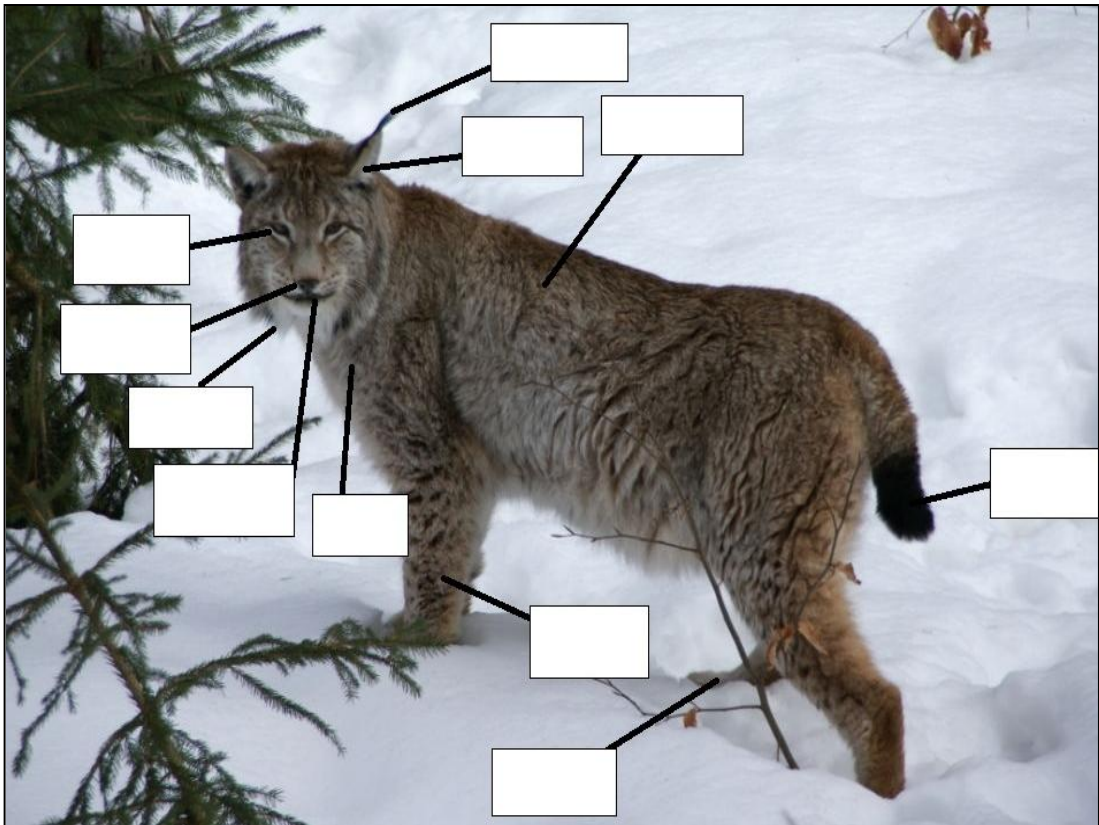

KACHNA DIVOKÁ

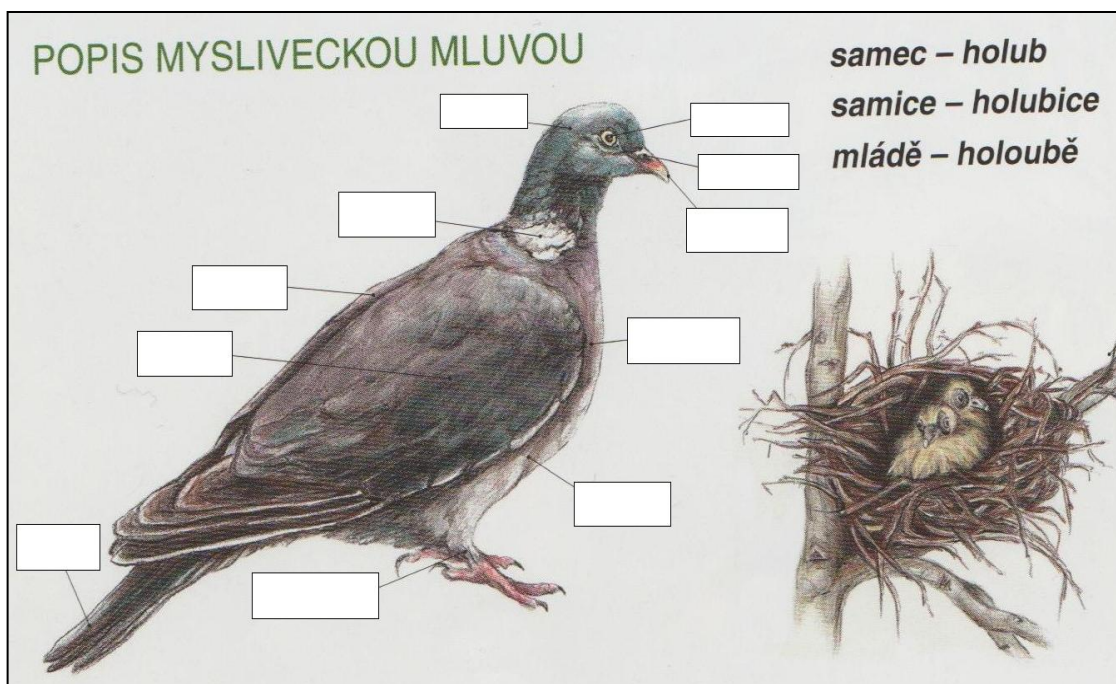
RYS OSTROVID

BAŽANT OBECNÝ

HOLUB HŘIVNÁČ

LIŠKA OBEČNÁ

KUNA LESNÍ, KUNA SKALNÍ

POPIS MYSLIVECKOU MLUVOU

samec – kuňák
samice – kuna

kuna skalní

kuna lesní

Texty RNDr. Jiří Zbořil; fotografie Miloslav Kratochvíl; kresby a grafika Stanislav Ošťádal
Vydala Myslivost s.r.o., Seifertova 81, 130 00 Praha 3, © Myslivost 2013

myslivost
Stráž myslivosti

DANĚK SKVRNITÝ

POPIS MYSLIVECKOU MLUVOU

daněk

daněla

♀ *daňče*

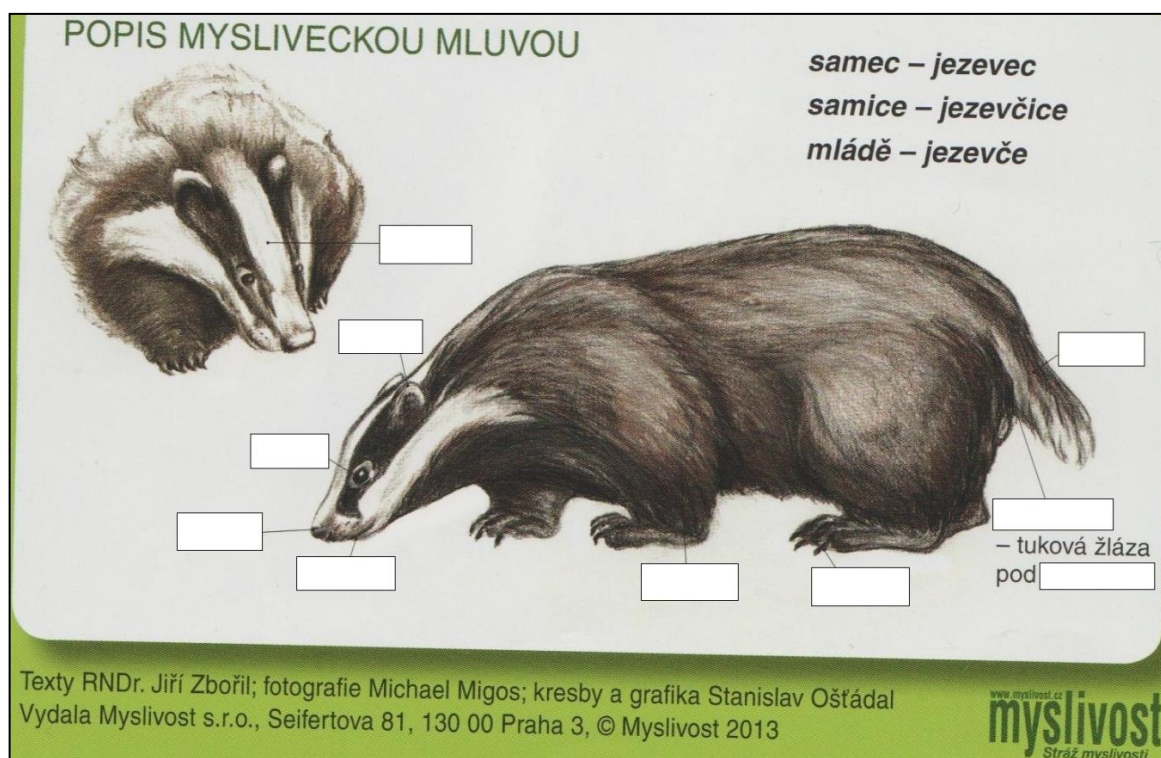
Texty RNDr. Jiří Zbořil; fotografie Robert Hlavica; kresby a grafika Stanislav Ošťádal
Vydala Myslivost s.r.o., Seifertova 81, 130 00 Praha 3, © Myslivost 2013

myslivost
Stráž myslivosti

PRASE DIVOKÉ

JEZEVEC LESNÍ

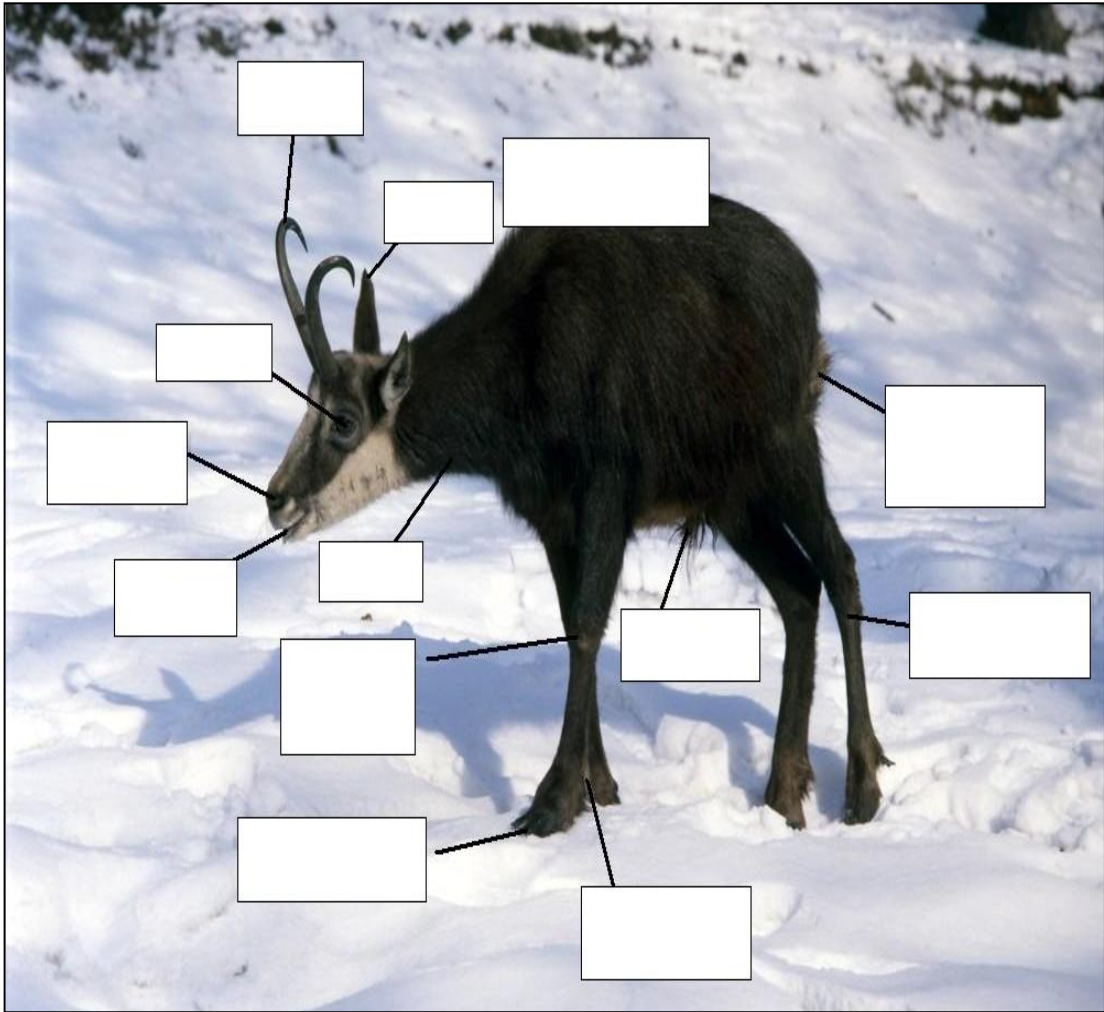
ZAJÍC POLNÍ

VÝR VELKÝ

KAMZÍK HORSKÝ

RESUMÉ

My work is about present hunting speech.

In the opening chapter I am trying to define these terms: Czech national language and its stratification, sociolect, professional speech and argot. The borders of these terms are not strictly defined.

In the second chapter I am trying to describe the hunting environment and nature of hunter. This environment is very strongly connected with hunting speech.

The main target of my work is my own collection of hunting expressions using the knowledge test with hunting theme. The results of this test help find answers to the hypotheses which were defined in the introduction. Collected hunting expressions constitute a dictionary which is also part of my work.

In the final chapter I am trying to summarize the situation of present hunting speech in the Czech Republic.